

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 600 F per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Justitiestraat 21, Antwerpen

Plechtige openingszitting van de Conferentie der Jonge Balie te Mechelen
op 21 oktober 1967

WELVAART EN KULTUUR

Rede uitgesproken door Staatsminister Prof. Dr. Gaston EYSKENS

Het Welvaartsbegrip.

Het welvaartsberip leent zich in feite zeer moeilijk tot een juiste omschrijving, omdat het veelomvattend is.

De meeste activiteiten van de mens, en in elk geval zijn economische bedrijvigheid, zijn gericht naar het overwinnen van een welvaartstekort door behoeftenbevredigingen. Deze behoeften doen zich voor in talrijke soorten en zeer variërende intensiteiten, zowel voor individu als voor gemeenschap. De materiële behoeften, die moeten worden gelenigd, en die beantwoorden aan zgn. levensnoodwendige objecten zijn zeer veranderlijk naar tijd en ruimte, historische perioden, tradities of volkstyperende factoren. Hetgeen thans, in onze geëvolueerde maatschappijen en o.m. in de Westerse welvaartsstaten, aanzien wordt als zijnde levensnoodwendig of beantwoordende aan minimum-levensstandaarden, behoorde in vroegere tijden en zelfs nog tijdens de eerste helft van de XIXe eeuw, grotendeels tot weeldebehoeften, die maar bevrediging konden vinden bij een bevoorrechte maatschappelijke klasse. Het welvaartsbegrip is niet alleen een dynamisch concept voor materiële behoeftenbevredigingen maar nog veel meer in verband met het vervullen van de esthetische, morele of kulturele aspiraties. Welvaart impliceert bijgevolg een samenhang van kwantitatieve en kwalitatieve aspecten, die zich wijzigen met de economische en sociale vooruitgang, die betrekking hebben op het « welzijn » of het menselijk geluk en bijgevolg veel verder reiken dan de eigenlijke economische factoren.

Nochtans is de economische groei de basis voor de beschavingsontwikkeling en de kultuuropgang der volkeren. De toepassingen van wetenschap en uitvindingen, de ontwikkeling van de technologie, de verbazende oprijving van de productiviteit van de mens, die gepaard gaat met vermindering van de arbeidsduur en het arbeidsleed, zaken die zo kenmerkend zijn geworden sedert de industriële revolutie en zich met een opvallend acceleratie-

fenomeen voordoen tijdens de jongste decennia, hebben op indrukwekkende wijze de welvaartsmogelijkheden verruimd. De vrije tijd is lang het voorrecht geweest van een bevoorregelde klasse; eveneens verzorgde scholing, opvoeding en onderwijs. Thans vindt men in alle politieke en sociale programma's de bekommernis uitgedrukt om de weldaden van vorming en onderwijs te spreiden over de grote volksmassa en de kultuuropgang op doelmatige wijze te stimuleren en te verwezenlijken. Thans spreekt men algemeen van kulturele programmatie. In ons eigen land werd, voor de eerste maal in 1958, een Ministerie voor Kulturele Zaken opgericht en thans vinden wij in de regeringsstructuur, als het ware als vanzelfsprekend, ministeries voor kultuur.

Beschaving en Kultuur.

In de kultuurfilosofie zal men wellicht terecht een onderscheid handhaven tussen beschaving en eigenlijke kultuur.

Door beschaving verstaat men dan een objectieve kultuur, een samenhang van feitelijke objectieve waarden, institutionele verschijnselen en verwezenlijkingen in de maatschappij, waardoor de mens het globale levensmilieu, zijn *Umwelt* inricht voor allerlei behoeftenbevredigingen van hogere orde. Maar aan het woord kultuur kan men een diepere betekenis hechten. Etymologisch wijst kultuur op de veredeling van een natuurgave en dit wil dan zeggen: het verwerven voor individu en gemeenschap van materiële, esthetische, geestelijke goederen, morele en subjectieve voldoeningen, die het menselijk leven volwaardig maken. Vrij algemeen kan worden aanvaard dat deze opgang naar hoge menselijke waardecategorieën, zal bijdragen tot het geluk. Montesquieu zegde reeds: « les hommes sont comme les plantes qui ne croissent jamais heureusement, si elles ne sont bien cultivées ».

Kultuur, in deze strikte zin, wordt doorheen alle beschavingen slechts gedragen door een élite. Maar wij nemen hier kultuur in een ruimere zin, zoals dit ook geschiedt in alle sociale programma's, in de betekenis van het overdragen op zo groot mogelijke sociale groepen van de optimaal bereikbare beschavingskenmerken. Hiermede wordt dan de opgave bepaald van de cultuurvolkeren en o.m. van onze Westerse welvaartsstaten, die de geestelijke goederen en goederen van hogere orde moeten spreiden over de volksmassa, zodanig dat deze niet gereserveerd worden, zoals dit gedurende eeuwen is geschied, aan voorrechten of vermogen.

Welvaart en Economische groei.

Zo kultuur gebonden is aan welvaart, is deze ook weer gebonden aan economische groei. Het opvoeren van het globale maatschappelijke inkomen tot het hoogst mogelijke niveau, lijkt ons het eerste welvaartsobjectief te zijn, om de basis te constitueren op dewelke verder kan worden gebouwd. De billijke verdeling en herverdeling van dit inkomen lijkt ons de grondslag te zijn van alle sociale vooruitgang.

Terwijl het mogelijk is uit de geschiedenis te grijpen naar indrukwekkende voorbeelden van geestelijke élites, is het nochtans duidelijk dat vóór de XVIIe eeuw en vóór de industriële revolutie, het reële inkomen per capita gering is gebleven, zodanig dat men, tijdelijke, beperkte en gelocaliseerde uitzonderingen buiten beschouwing gelaten, kan spreken van een algemene stagnatie in de economische groei. Het reële inkomen per hoofd van de bevolking was in onze West-Europese landen tot in de XVIIIe eeuw voorzeker niet hoger dan hetgeen wij thans vinden in arme ontwikkelingslanden. De egalitaire verdeling zou aan die toestand niet veel hebben gewijzigd, om de eenvoudige reden dat het macro-economische inkomen te gering was.

De wetenschap en haar toepassingen, de vooruitgang van de techniek, de geest van innovatie en de wil tot het verwezenlijken van economische groei, die zo kenmerkend zijn voor de Westerse moderne mens, hebben dan ook wonderen verricht voor het bereiken van welvaartsdoeleinden. En dit is niet geschied omdat de mens meer, langere of hardere arbeidsprestaties moet leveren dan in het verleden. Wel integendeel, de verlichting van de arbeidstaak door de technologie heeft het aanzien der dingen grondig veranderd. De nieuwe technologische revolutie, die dank zij de bevindingen van de wetenschap, sedert de tweede wereldoorlog zulke grote vlucht heeft genomen, opent geheel nieuwe perspectieven voor welvaart en vooruitgang. Wij beleven, wat betreft de economische groei, een merkwaardig acceleratiefenomeen in onze landen, sedert omstreeks het jaar 1950.

Door de economische groei bedoelen wij hier de jaarlijkse stijging van het reële nationale inkomen. Deze stijging wordt door de economen berekend en gemeten in functie van het zgn. bruto nationaal product. Hierdoor verstaat men de berekening, naar marktwaarden, van alle goederen of diensten, die in de loop van één jaar, als toegevoegde waarde bijkomen door productie of door het verschil tussen export en import. Deze berekening van toegevoegde waarde aan het nationaal product slaat niet alleen op goederen of dienstprestaties die feitelijk op de markt komen en aanleiding geven tot prijsvorming, maar evenzeer op bijkomende voorraden of inventarisgoederen, en op dienstprestaties van de Overheid, waarvan de waarde volgens de kosten moet worden gemeten. Wanneer van dit bruto nationaal product de nodige afrekkingen worden gedaan, om rekening te houden met de onvermijdelijke delgingen voor de slijtage van kapi-

taalgoederen, komt men tot het eigenlijke nationale inkomen dat voor verdeling in aanmerking komt.

Voor minder ingewijden ontstaat gemakkelijk verwarring betreffende de betekenis van de economische groei, indien geen grondig onderscheid wordt gemaakt tussen, enerzijds, berekeningen die steunen op monetaire waarden en bijgevolg op prijsniveaus die onderworpen zijn aan de invloeden van de monetaire erosie en, anderzijds, de uitdrukking in reële termen, waarbij wordt uitgegaan van constante prijzen.

Het ritme van economische groei

Hetgeen ons hier aanbelangt, is natuurlijk het beschouwen van de reële economische groei. Welnu, men kan schatten dat in de West-Europese landen het reële inkomen per hoofd van de bevolking ongeveer vermenigvuldigd werd met 3 en dat in de Verenigde Staten een vermenigvuldiger van 4 werd bereikt sedert 75 jaar. Met deze enorme stijging van de welstand, die nooit voorheen gezien werd in de mensengeschiedenis, werd niet alleen de arbeidsprestatie verlicht, maar ook de ruimte gecreëerd voor de vrije tijdsbesteding die zo essentieel is voor beschavingsdoeleinden en cultuurpromotie bij de massa. De mogelijkheid werd geopend voor opvoeding en onderwijs en de algemene vorming van de mens, met een gelijktijdige ontwikkeling van grote welvaart.

Nu doet zich in de economische groei een acceleratiefenomeen voor, althans in de moderne industrielanden, waarvan de overwegende betekenis gewoonlijk nog niet goed wordt begrepen. Wanneer vóór de eerste wereldoorlog een jaarlijks groeiritme van ongeveer 1% werd aanvaard als zijnde volkomen normaal of ook terecht, in vergelijking met vroegere perioden, mocht worden aanzien als een grote vooruitgang, bereiken wij b.v. in België rond het jaar 1950 het dubbele, nl. 2% en de evolutie is gelijklopend in de meest vooruitstrevende landen. In 1958 poneerden wij als groot objectief voor onze economische politiek het bereiken van een jaarlijkse economische groei van 4% en dit werd ook sedertdien verwezenlijkt, althans in de jaren van normale conjunctuur. Een gelijkaardige of zelfs nog betere evolutie vindt men in andere landen van de Europese Economische Gemeenschap en zeker in de Verenigde Staten. Men kan schatten dat thans het reële inkomen per capita in de arme ontwikkelingslanden van Zuid-Oost Azië en van Afrika slechts ongeveer één dertigste vertegenwoordigt van het inkomen per inwoner in de Verenigde Staten en ongeveer één zestiende van het inkomen per capita in onze vooruitstrevende West-Europese landen. Men begrijpt onmiddellijk wat deze verschillen impliceren voor de vorming van de mens, voor de spreiding van beschaving en cultuur.

Economische welvaartspolitiek.

Wanneer men de welvaartsverschillen overschouwt in de wereld is men getroffen door de sterke groei die zich voltrekt in de Westerse wereld, in Sovjet-Rusland en ook in Japan. De voorsprong die behaald wordt is te wijten aan de toepassingen van de wetenschap, de aanwending van nieuwe uitvindingen in de technologie, de vermenigvuldiging van de investeringsgoederen of de reële kapitalen, het initiatief genomen in ondernemingen en de geest van innovatie. Maar dit betekent meteen dat de economische groei ook afhankelijk is van het humane kapitaal, van de menselijke gezindheid en de menselijke wil en bijgevolg van algemene welvaartspolitiek.

Wij nemen ter illustratie van onze gedachte het geval van de Westerse industrielanden om aan te tonen hoezeer de evolutie in de economische doctrine en de economische

politiek heeft bijgedragen tot het vestigen van economische groei. Er is inderdaad een grote weg afgelegd van de Mercantilisten tot John Maynard Keynes.

In de periode dat de moderne staatsvorming zich aftekent, ziet men de Mercantilistische schrijvers en staatslieden, met het zgn. Colbertisme in Frankrijk, het Bullionisme in Engeland en het Cameralisme in de Duitse landen, voor de eerste maal een systematische en samenhangende politiek ontwikkelen met het oog op de algemene welvaartsbetrachting. Zij meenden het middel te vinden tot de verhoging van de nationale rijkdom, en dit trouwens gedeeltelijk ten onrechte en in elk geval op eenzijdige wijze, in het stimuleren van het exportbedrijf en in de politiek van de handelsbalans.

Waar de Mercantilisten bijzonder het accent legden op de expansie van de industriële transformatie, hetgeen in hun optiek de verwaarlozing van de landbouw voor gevolg had, ziet men in de XVIIIe eeuw de Franse Fysiocraten een reactie ontwikkelen in de andere richting. Met hun terugkeer tot de zgn. « *Ordre Naturel* » zien zij de bron van de economische productiviteit in de bodem en bij de landbouwersklasse.

Bij het zoeken naar de grote hefboom der welvaart wordt het accent dan weer verlegd naar de industriële productiviteit, wanneer men het wonder der machine begint te begrijpen en de eerste resultaten ziet van de industriële revolutie. Met Adam Smith en de publicatie van zijn « *Wealth of Nations* » in 1776 worden de grondslagen gelegd van de klassieke School. Haar economische doctrines gingen de Westerse wereld beheersen tot omstreeks de helft van de XIXe eeuw en zeker op wetenschappelijk gebied tot in 1848, wanneer John Stuart Mill de synthese en meteen de bekranking leverde van deze denkrichting, die zich betrouwde op de filosofie van de individuele vrijheid en het individualisme, op de zgn. « *onzichtbare hand* » voor automatische zelfordening, die dank zij de instinctmatige involving van het economisch motief, de hoogste individuele en maatschappelijke welvaart moest bezorgen.

De menselijke factoren.

Het zou nu echter foutief zijn te menen dat hierbij de welvaartsontwikkeling alleen werd gezien in functie van de vermeederen van de reële kapitaalgoederen, het machinisme of de nieuwe techniek. Naast de weldaden van de industriële revolutie werd immers altijd de belangrijkheid erkend van de menselijke gedraging, de menselijke gezindheid, de wil om te komen tot economische expansie. Men denke aan de welvaartsfilosofie van Francis Bacon en het utilitarisme van Bentham. De betekenis van de humane en niet-economische factoren wordt sterk beklemtoond om de oorzaken van de economische groei te begrijpen. Max Weber b.v. wijst er op dat de etiek van de Calvinisten, met de nadruk gelegd op werkzaamheid, vlijt en spaarzaamheid, een van de grote bronnen is van het succes van het Westerse kapitalisme in de XIXe eeuw.

Het belang van de menselijke factoren wordt ook steeds in het licht gesteld door de Duitse Historische School, die op economisch gebied gelijktijdig tot ontwikkeling komt met de rechtshistorische school van Savigny. De schrijvers van de Duitse historische economische school onderzoeken de zgn. *Wirtschaftsstufen*, nl. de fazen die de kultuurvolkeren moeten doorlopen om van een lage tot de hoogste trap van ontwikkeling te komen. Friedrich List, zoekende naar de welvaartsnormen van de nationale staat, legt de ideologische grondslag waaruit het Zollverein van de Duitse landen gaat geboren worden. Bruno Hildebrand, Karl Bücher, Gustav Schmoller en eindelijk Werner Sombart, ontleden met zorg deze ontwikkelingsfazes. Sombart verwerft hoge wetenschappelijke faam door zijn studiën over de epochen van het kapitalisme, die men kan be-

schouwen als groeimodellen, maar waarbij steeds de betekenis van de maatschappijfilosofie en de menselijke gezindheid wordt onderstreept. Meer en meer wordt begrepen dat de economische en sociale politiek noodzakelijk zijn voor vooruitgang en expansie. Dit standpunt wordt dan beklemtoond door socialistische scholen, door interventionisten van alle aard, sociale hervormers en ook geleidelijk aanvaard door het neo-liberalisme.

De Keynesiaanse Revolutie.

De economische politiek krijgt echter een vernieuwde theoretische grondslag met de zgn. Keynesiaanse revolutie en de publicatie van de « *General Theory* » van Keynes in 1936. Hierdoor is een ideologie ontstaan die, bijzonder sedert de tweede wereldoorlog, doorgedrongen is op min of meer stelselmatige wijze in de economische politiek van alle vooruitstrevende landen. In samenvatting zijn de grote objectieven voor de macro-economische politiek van heden, naar onze mening, de volgende:

1° het verwezenlijken van een zo hoog mogelijk nationaal inkomen en bijgevolg van een maximale groei; 2° de billijke verdeling en herverdeling van het sociaal product; 3° de volledige tewerkstelling; 4° de stabilisatie van het algemeen prijsniveau met het oog op het behouden van de koopkracht en, eindelijk: 5° het evenwicht in de internationale economische relaties en in de betalingsbalansen.

Voorzeker, de geschiedenis van de jongste vijftien jaar bewijst dat het ver van eenvoudig is de vijf bovenvermelde objectieven op harmonische wijze te combineren en gelijktijdig te verwezenlijken. De actuele wereld is gekenmerkt door een steeds voortschrijdende monetaire erosie en inflatie, met de gevolgen daaraan verbonden voor het prijsniveau. Het evenwicht in het internationaal betalingsverkeer en in de betalingsbalansen van sommige landen blijft een van de grote problemen van deze tijd. Maar hoe dan ook, de eerste drie objectieven bieden de realistische synthese van de economische politiek van heden. De algemene economische welvaartsdoeleinden wil men onbetwistbaar bereiken door de verhoging van het bruto nationaal product hetgeen betekent het accentueren van de groei, door de herverdeling van de inkomens hetgeen de massaconsumptie bevordert, en door het verwezenlijken van een zo hoog mogelijke graad van tewerkstelling van alle productieve krachten.

Hetgeen echter geheel nieuw is, in vergelijking met de periode die wordt afgesloten met de tweede wereldoorlog, is het feit dat wordt aanvaard dat de grote determinant van het nationale inkomen gelegen is in de macro-economische bestedingen voor investeringsgoederen en consumptiegoederen; dus ook in de aggregatieve vraag die in de maatschappij bestaat en ook in hoge mate wordt geprikkeld voor consumptiegoederen van alle aard, voor levensnoodwendige goederen en goederen van hogere orde tot dewelke de kultuurggoederen behoren.

Deze vaststelling laat ons toe nu een standpunt te bepalen dat bijzonder relevant is in verband met het onderwerp dat wij behandelen.

De wisselwerking tussen welvaart en cultuur.

Wij hebben getracht te verduidelijken dat de indrukwekkende versnelling van de economische groei haar oorzaken vindt in wetenschap en technologie, in het menselijk beleid en de economische politiek. De economische groei wordt aldus een oorzaak van welvaart en cultuur. Het lijkt ons nu essentieel dat men ook zou begrijpen dat welvaart en cultuur, op hun beurt, weer een oorzaak worden van economische groei.

Ter illustratie van onze gedachte gebruiken wij de systematiek of het groeimodel van W. Rostow ⁽¹⁾.

Rostow weerhoudt vijf typische fasen voor de economische groei. Daarin vindt men, in de eerste plaats, de traditionele maatschappij, die behoort tot de zgn. pre-Newtoniaanse periode. De economische bedrijvigheid is gesteund op traditie en ervaringsregels. De technologische ontwikkeling is zeer gering en de bevindingen van de wetenschap, voor zover zij bestaan, bevruchten het economische leven niet of worden geen groeideterminanten. Dit is kenmerkend voor de Middeleeuwen of voor het oude China.

In een tweede fase vindt men de voorafgaandelijke voorwaarden vervuld voor de «take-off». De toepassingen van de wetenschap dringen door in landbouw en in industrie. De kredietorganisatie en het bankwezen komen tot stand en de Westerse volkeren richten zich naar koloniale expansie, hetgeen kenmerkend was voor de periode van het Mercantilisme en het ontstaan van de moderne Staat. Op het sociologisch vlak ziet men geleidelijk een nieuwe élite groeien, die de resultaten van de verhoogde welvaart tot zich trekt. De kapitaalaccumulatie geschiedt nu volgens een ritme dat sterker is dan dat van de ontwikkeling van de bevolkingsgetallen. Aldus ontstaat een dynamica waardoor men definitief treedt uit het voorgaande stadium van stagnatie. De groei wordt gestimuleerd door het aanvaarden van innovaties, en het verwekken van surplussen in de landbouwsector, waardoor de financiering van de industriële bedrijvigheid mogelijk gemaakt wordt.

Met de derde fase van de «take-off» geschiedt een evolutie van cruciale betekenis. De traditionele weerstanden tegen de economische groei worden overwonnen en wat meer is, de economische groei wordt bewust gewild en gezocht. De investeringen bereiken 10 % of meer van het nationale inkomen. Men wijzigt de economische outillering, men bouwt spoorwegen en legt moderne zeehavens aan. De gevorderde techniek dringt door in progressieve transformatie-industrieën, die de basis- of hoofdsectoren constitueren van de economische structuur. Dit stadium was kenmerkend voor de Westerse landen in het begin van de XXe eeuw.

De vierde trap wordt bereikt met de groei tot maturiteit (drive to maturity). De bijdragen van de wetenschap tot de productiviteit worden steeds vermeerderd en de vooruitgang van de technologie wordt nu geleidelijk gespreid buiten de basissectoren van het economische leven, om door te dringen doorheen alle bedrijfstakken en ondernemingen. De reële investeringen in kapitaalgoederen situeren zich tussen 10 tot 20 % van het nationale product. Waar in het voorgaande stadium, voor de basis-industrieën de aanwezigheid van grondstoffen van overwegend belang was, is dit nu veel minder het geval, want men ziet landen zonder grondstoffen de groei tot maturiteit bereiken.

Eindelijk, de vijfde fase is het tijdperk van de hoge massa-consumptie. De leidende sectoren in het economisch leven richten zich tot massale productie en dit dank zij techniek, rationalisatie en automatisatie, in kostprijzenverlagende voorwaarden. Kenmerkend is de verbreiding over grote bevolkingslagen van al wat bijdraagt tot het verhogen van materieel comfort en verbetering van het woonmilieu. Sommige duurzame verbruiksgoederen, zoals auto, T.V. en elektrische huishoudelijke apparaten, zijn goede voorbeelden van deze massa-productie. Het inkomen kan nu aanzienlijk klimmen, boven hetgeen beantwoordt aan het levensnoodwendige of hetgeen aanvankelijk beschouwd werd als voldoeninggevend levensstandaarden. Met de verhoogde productiviteit ontstaat een stijging in de reële lonen en inkomens. De sociale wetgeving, de sociale

zekerheid, de verzorging van de volksgezondheid en de verbreiding van onderwijs, gaan gepaard met een samenhang van nieuwe institutionele verschijnselen. Wij bevinden ons nu in de moderne welvaartsstaat, die verwezenlijkt is in West-Europa, in de Verenigde Staten en naar dewelke Rusland en Japan evolueren.

Kultuur als oorzaak van economische groei.

In de macro-economische vraag die, volgens de Keynesiaanse visie, de grote determinant is van het nationale inkomen, ontstaan nu uitgebreide categorieën die zich richten naar steeds betere, technisch verfijnde en goederen met esthetische waarde.

De vraag wordt geaccentueerd en gespreid over persoonlijke dienstprestaties van alle aard, in verband met lichaams- en schoonheidsverzorging, mode, ontspanning en vrije tijdsbesteding, vakantie en reizen, restauratie- en hotelbedrijf, toerisme, enz... Nu is een grote ruimte ontstaan voor scholing, opvoeding en onderwijs, behoeftenbevrediging van hogere orde, voor waardering van cultuur. Dit alles betekent in economische termen gezien, een versnelling in het ontwikkelingsritme van de aggregatieve vraag. Deze verwekt de globale bestedingen, die in onze industrielanden, behoudens bij overhitting van de conjunctuur en volledige tewerkstelling, onmiddellijk worden beantwoord door snel vorderende productie, zolang de totale productiecapaciteit niet volledig is ingezet. In een verdere fase vindt men trouwens, dank zij investeringsimpulsen, een nieuwe technologische ontwikkeling met arbeidsbesparende methoden, die de beweging voorzet.

Vermits, in de onderlinge samenhang van hogervermelde relaties, de vraag de productie gaat verwekken en, zoals wij hoger hebben betoogd, het nationale inkomen niets anders kan betekenen dan het resultaat van de productie, nl. het nationale product, kan men begrijpen dat de spreiding van beschaving en cultuur over de grote massa, op haar beurt een oorzaak wordt van gestegen globale vraag. Aldus kan men besluiten dat cultuur een oorzaak wordt van welstand en van economische groei.

De investering in de mens.

In verband met het voorgaande lijkt het ons nu gewettigd, uitgaande van het standpunt van de vakeconoom, de investering in de mens te benaderen.

De eerste vereiste voor cultuurbevordering ligt natuurlijk in het beschikbaar stellen van middelen tot opvoeding en onderwijs, in alle stadia en vormen, voor de grootst mogelijke getallen. Het lijkt ons overbodig uitvoerig toe te lichten dat beroeps- en technisch onderwijs, algemeen vormend onderwijs, universitaire, post-universitaire of hoge wetenschappelijke opleiding tot navorsing, uitermate begunstigend zijn voor de economische groei, vermits deze o.m. afhankelijk is van de technologie, die op haar beurt berust op arbeidsvaardigheid en wetenschap. Wij kunnen dus zeggen dat de investering in de mens een van de grote hefbomen is van de vooruitgang.

Om alleen maar bij het onderwijs te blijven, is het duidelijk dat door betere opleiding van lichamelijke en geestelijke arbeidskrachten de productiviteit wordt verhoogd. Maar indien men de economische waarde van het onderwijs wil meten, mag men zich niet alleen richten naar dit direct effect. Er bestaat een indirecte terugslag, die gewoonlijk wordt vergeten en die wij in het licht hebben willen stellen. Betere vorming en opleiding verwekken meer en hogere behoeften, verhogen de globale

vraag in de huishouding en accentueren de vraag naar verfijnde goederen en diensten. Hierdoor wordt de macro-economische vraag gestimuleerd, die op haar beurt de productie stimuleert en opnieuw aanleiding geeft tot hogere inkomensvorming.

Het economisch rendement van onderwijs.

Men heeft getracht het direct economisch rendement van sommige takken van onderwijs te berekenen door een vergelijking op te stellen tussen de financiële kosten van het onderwijs en de meerwinsten, die door gediplomeerden in vergelijking met niet-gediplomeerden, gehaald worden in de levenspraktijk.

Bij de berekening van de kosten van het onderwijs moet men niet alleen de directe kosten in acht nemen, die worden opgelopen voor wedden van personeel, werkingskosten of materiële organisatie zoals deze kunnen blijken uit de begrotingen. Men moet ook het « gederfde nut » beschouwen, nl. het verlies dat de nationale huishouding ondergaat door het feit dat jonge mensen, die bij gebrek aan een hogere en b.v. universitaire opleiding, vroegtijdig zouden ingezet geweest zijn in een renderende productieve bedrijvigheid.

Welnu, wanneer men deze globale kosten vergelijkt met het verhoogde financieel rendement in belangrijke takken van het hoger onderwijs, komt men in de Verenigde Staten tot opbrengsten van ongeveer 10 % in verhouding tot de gedane financiële investeringen. Dit percentage overschrijdt het rendement van de investering in materiële goederen of materiële kapitalen in goede industrieën. E.F. Denison ⁽²⁾ heeft daarenboven berekend dat ongeveer 40 % van de economische groei van de Verenigde Staten, voor de periode 1929-1957, moet toegeschreven worden aan de verhoging van de verstandelijke vermogens der bevolking.

Wij zullen hier niet ingaan op mogelijke discussies betreffende de graad van zekerheid van dergelijke schattingen, des te meer omdat zij in de grond zeer poevere berekeningen zijn. Inderdaad, buiten hetgeen economisch meetbaar zou zijn, lijkt het ons onmogelijk een waardemaat vast te leggen voor het kwalificeren van verhoogde beschaving, verhoogde cultuur en wellicht vermeerdering van menselijk geluk, volgend uit de verbreiding van onderwijs.

Investerings in onderwijs, en bijgevolg in een ruimere betekenis kultuurinvesteringen in het algemeen, moeten van economisch standpunt uit gezien, beschouwd worden als zijnde zeer renderend, op voorwaarde dat de gedane uitgaven een werkelijk doelmatige bestemming verkrijgen. De Wolf heeft in Nederland berekend dat waarschijnlijk tweemaal meer jonge lieden zouden kunnen doorstromen tot het hoger onderwijs dan dit nu het geval is, om zeer goede resultaten te behalen, althans afgaande op de intelligentiequotiënten. Het doorbreken van de sociale stratificaties en de democratisering van het onderwijs en ook van het hoger onderwijs, zijn onbetwistbaar van aanzienlijke positieve betekenis voor economische groei en welvaart.

Deze democratisering betekent dat de doorstroming naar hogere graden, boven het wettelijk verplicht minimum onderwijs, niet meer afhankelijk mag zijn van geboorte of van vermogen. Deze democratisering kan echter niet betekenen dat elkeen kan geroepen worden om zich te oriënteren naar alle soorten onderwijs of kan doorstromen naar het hoger of het universitair onderwijs. Inderdaad, voor het bereik en van deze laatste fase zijn voldoende verstandelijke vermogens, werkkraft, vlijt en inspanning vereist, die voorzeker niet van elkeen kunnen worden verondersteld of gevegd. Waar wij,

enerzijds, de positieve waarde van de onderwijsexpansie hebben beklemtoond, moeten wij met even grote nadruk zeggen hoezeer onderwijsverspillingen betreurenswaardig en schadelijk zijn. Deze zijde van de problematiek verdient ook in België een zeer grondige overweging. De ondoelmatige vermenigvuldiging van allerlei onderwijsinstellingen, zonder voldoende leerlingen, zonder degelijke leraars of docerenden en de verkeerde oriëntering of de afwezigheid van elke oriëntering van de studerende jeugd naar onderwijstakken of wetenschappelijke disciplines, zijn niet alleen een aantasting van de welstand, een rem op de economische groei, maar een oorzaak van persoonlijkheidskrenkingen, met alle psychologische en sociale gevolgen daaraan verbonden.

Waar het op aan komt, gezien de investeringen in het menselijk vermogen en het intellect renderend zijn als zij doelmatig gebeuren, is dat een evenwicht zou tot stand worden gebracht tussen de materiële investeringen in kapitaalgoederen en de investeringen in de mens. De hoge economische groei is van dit evenwicht afhankelijk.

Men zal beter begrijpen wat wij juist bedoelen, wanneer wij een vergelijking maken tussen de economische groeimogelijkheden van Westerse industrielanden of de Sovjet-Unie enerzijds, en het geval dat zich voordoet voor de meeste ontwikkelingslanden anderzijds. Het is toch duidelijk dat onze geëvolueerde kapitaalgoederen, gecompliceerde technologische uitrusting en onze moderne bedrijfsorganisatorische- en productietechnieken, alleen maar kunnen worden geleid en gemanipuleerd door mensen met voldoende geschooldheid en ontwikkeling. Het is naar onze mening een volslagen illusie te denken dat men bij de minderontwikkelde volkeren economische groei en welstand kan brengen, alleen door kapitaalsinvesteringen of technologie. Allereerst moet daar ook de investering in de mens geschieden ⁽³⁾. Men overwege slechts wat het betekent, zo men in onze geëvolueerde landen slechts 3 % analfabeten telt, terwijl in ontwikkelingslanden percentages van 90 % worden bereikt of soms nog meer.

Het Europese perspectief.

Het onderwerp « welvaart en cultuur » wettigt voorzeker heel wat bezinning over feitelijke toestanden en over bedreigingen die bestaan bijzonder voor kleine landen, ook al behoren zij tot de historische kultuurgebieden.

Het is inderdaad maar al te opvallend dat voor het modern wetenschappelijk onderzoek enorme concentraties worden vereist van intelligentie en kapitalen. Het individuele onderzoek of de persoonlijke navorsing, behoudens op het gebied van de humane wetenschappen, wordt in vele gevallen volslagen ontoereikend. Er geschiedt onmiskenbaar sedert de tweede wereldoorlog een aanzienlijke verplaatsing van de hoogste verstandelijke krachten op het gebied der exacte wetenschappen van onze Europese landen naar de Verenigde Staten: het is de zgn. « brain drain ». De werkelijkheid is dat vele bevindingen van de wetenschap slechts waardevol worden dank zij de hulp van uiterst kostbare technische apparatuur en uitgebreide medewerking in groepen van navorsers.

De Verenigde Staten en ook Sovjet-Rusland hebben, in verband met allerlei recente en ophefmakende ontdekkingen en ook zeer in het bijzonder wat betreft de atoomenergie en het ruimteverkeer, onze Europese landen behoudens enkele en dan nog betrekkelijke uitzonderingen, aanzienlijk gedistanceerd. Met minder technische middelen, behouden wij voorzeker de kracht en de mogelijke schittering van de hoogste geestelijke pres-

taties. Aristoteles, Plato, Thomas van Aquino, Leibniz, Galileï, Newton, Descartes, Kant, Bergson, Husserl, Karl Marx, hebben op velerlei gebieden het wezen der dingen beïnvloed of gewijzigd en zij beschikken niet over de hefboom van de technologie. De bijdragen van Europa tot de fundamentele wetenschappen, de moderne fysica of de kernfysica, zijn van cruciale en fundamentele waarde. Men denke slechts aan Einstein, Max Planck, Louis de Broglie, Otto Hahn, Heisenberg, Niels Bohr, Rutherford of Joliot-Curie. Maar het is even onmiskenbaar dat de feitelijke toepassing van allerlei wetenschappelijke bevindingen voor welvaartsdoeleinden, in grote mate dreigt verplaatst te worden naar grote landen, die beschikken over ruime markten en afzetgebieden en een concentratie van ondernemingen en investeringen.

Daarom is dan ook het nieuwe perspectief dat ook voor kleine landen wordt geopend op ons continent, dank zij het tot stand komen van de Europese Economische Gemeenschap en naar wij hopen de geleidelijke uitbouw van de West-Europese integratie, zo essentieel.

De doelmatige en vruchtbare aanwending van onze productieve vermogens is, in ons eigen land, in de hoogste mate afhankelijk van internationale relaties en van het exportbedrijf. Verleden jaar exporteerde België voor een totale waarde van 338 miljard frank, waarvan ongeveer 60 % ging naar onze partners in de Europese Economische Gemeenschap. Ons economisch leven pulseert nu samen met de andere landen in de Gemeenschap van de Zes. En wat betreft de economische groei lijkt het wel aangewezen hier terloops te onderstrepen dat, van 1958 tot 1965, het globaal bruto nationaal product van de Europese Economische Gemeenschap, uitgedrukt in monetaire termen, gestegen is met 45 %, in vergelijking met 38 % in de Verenigde Staten en 34 % in de landen aangesloten bij de Europese Kleine Handelszone. Het verkrijgen van een toegang tot een grote markt, met 180 miljoen inwoners in de E.E.G. en met de daaraan corresponderende koopkracht, opent onbetwistbaar voor ons zeer grote mogelijkheden. Aldus vindt met het globale nationale inkomen voor het jaar 1965 voor de Benelux-landen samengenomen berekend op 1.467 miljard F, voor het geheel van de zes landen van de E.E.G. op 11.481 miljard F en voor Groot-Brittannië op 3.922 miljard F. (4). Indien Groot-Brittannië zou geïntegreerd worden in de E.E.G., zou men dus volgens de cijfers van 1965 een glo-

baal inkomen vergrijpen van 15.403 miljard F, hetgeen al enigszins een vergelijking zou toelaten met de Verenigde Staten, waar 27.699 miljard F werd bereikt.

Maar wij willen hier ook zeggen dat de Europese samenwerking met bevordering van wetenschappelijke navorsing, rationele allocatie van productiefactoren, de aanpassingen van ondernemingen aan grote markten, met economische groei en welvaart, ook gelijktijdig essentieel is op cultureel gebied.

Georges Gurvitch (5), zoekende naar de juridische typologie van de sociale groepen, weerhoudt o.m. als kenmerkend: 1) groepen die verbonden zijn door «proximity», d.i. ruimtelijke nabuurschap, en 2) «economic activity groups». Welnu, voormelde kenmerken gelden op economisch gebied voor het geheel van onze West-Europese landen. Wij zijn niet alleen gebonden door een ruimtelijk nabuurschap, maar ook door grote menselijke en maatschappelijke welvaartsobjectieven. Er bestaat een innerlijke typische wezensaard in de Westerse samenleving, die gemeenschappelijk is. In de economische ontwikkelingsfazen hebben wij de hoogste trap bereikt die thans bestaat voor maturiteit en massa-consumptie. De voorwaarden zijn vervuld in onze landen om op effectieve wijze de wisselwerking te verwekken tussen welvaart en cultuur.

Onze Westerse welvaartsstaten hebben institutionele, juridische, humane, culturele en morele verworvenheden die bindingen zijn, voor gemeenschappelijke welvaart in haar hoogste betekenis. Voor kleine landen en kleine taalgemeenschappen, nog meer in het bijzonder, worden aldus in het raam van de Europese samenwerking onafzienbare horizons geopend voor nieuwe mogelijkheden. Indien de Europese kans wordt aangegrepen, zullen vele dingen, die we op dit ogenblik nog slechts onduidelijk zien, een werkelijkheid worden van onschatbare betekenis voor de ontplooiing van het individu tot persoonlijkheid, voor de kultuuropgang in ruime volkslagen en voor de welvaart der gemeenschap.

- (1) W. Rostow, *The Stages of Economic Growth*, 1960.
- (2) E.F. Denison, *The Sources of Economic growth in the United States*, 1962.
- (3) Zie ook: A.B. Batchelder, *The Economics of Poverty*, 1967.
- (4) Statistisch Jaarboek voor België, Boekdeel 86, p. 5.
- (5) Georges Gurvitch, *Sociology of Law*.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 2 oktober 1967.

Voorzitter: M. Rutsaert.
Raadsheer-verslaggever: M. Wauters.
Advocaat-generaal: M. Depelchin.

Jacht. — Verboden tuigen. — Gebruik maken van lokaas. — Begrip.

Voor de toepassing van art. 8 jachtwet is vereist dat het lokaas gebruikt is om het wild te vangen of te vernielen of om het vangen of het vernielen ervan te vergemakkelijken.

Hieruit volgt dat het bestreden arrest, door aan de vereisten die gesteld zijn door art. 8 een andere vereiste toe te voegen, namelijk het bestaan van «een jacht-

daad waardoor het aangelokt wild tevens verrast wordt», gezegd art. 8 geschonden heeft.

Procureur-generaal bij het Hof van beroep te Brussel t./ Mertens.

Gelet op het bestreden arrest, op 8 april 1967 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van artikel 8 van de wet van 28 februari 1882,

doordat het bestreden arrest bepaalt dat het strooien van lokaas op zichzelf niet valt binnen de toepassing van artikel 8 voormeld, «zolang het niet vergezeld gaat van een jachtdaad waardoor het aangelokt wild tevens verrast wordt en wier doelmatigheid door de aanwezigheid van lokaas verhoogd wordt, derwijze dat zij in een ongebruikelijke, onsportieve wijze van jagen onttaardt», en tevens nader bepaalt «dat niet bewezen is dat er in de

nabijheid van de strooiplaatsen een hut of paviljoen zou staan geschikt om het wild van daaruit te verrassen, noch dat er aldaar verboden jachttuigen werden opgesteld, noch dat beklagde zich in de omgeving in hinderlaag zou gelegd hebben of zich zelfs achter een boom zou verscholen hebben » en daaruit het besluit trekt dat « het niet uitgesloten is dat beklagde van zin zou geweest zijn, bij gelegenheid, op gewone wijze het aangelokt wild te jagen, wat wel oneerlijk zou zijn tegenover zijn geboort, doch niet strafbaar », terwijl het strooien van lokaas (ter zake tarwe en anjuszad) strafbaar is van zodra het geschikt is om konijnen en het in artikel 10 van voormelde wet aangeduid wild te vangen, te vernielen of om hetzij het vangen, hetzij het vernielen van het wild te vergemakkelijken, en de dader een dergelijke bestemming aan het aanwenden van lokaas heeft gegeven ;

terwijl in strijd met hetgeen het arrest voorhoudt, artikel 8, van de wet van 28 februari 1882 geenszins vereist dat bovendien een « jachtdaad » zou worden gesteld « waardoor het aangelokt wild tevens verrast wordt en wier doelmatigheid door de aanwezigheid van lokaas verhoogd wordt, derwijze dat zij in een ongebruikelijke onsportieve wijze van jagen ontaardt » ;

terwijl derhalve de vaststelling als zou « het niet bewezen zijn dat er in de nabijheid van de strooiplaatsen een hut of paviljoen zou staan, geschikt om het wild van daaruit te verrassen, noch dat beklagde zich in de omgeving in hinderlaag zou gelegd hebben of zich zelfs achter een boom zou verscholen hebben », geen belang vertoont voor de toepassing van artikel 8 hierboven vermeld,

en terwijl aldus het bestreden arrest aan de bestanddelen en voorwaarden gesteld door artikel 8 van de wet van 28 februari 1882 een vereiste heeft toegevoegd dat door bewust artikel niet bepaald is, en het arrest trouwens op dit niet door de wet gestelde vereiste heeft gesteund om beklagde vrij te spreken ;

Overwegende dat verweerder vervolgd werd wegens inbreuk op artikel 8 van de wet van 28 februari 1882 op de jacht om gebruik te hebben gemaakt van lokazen om konijnen en in artikel 10 van vermelde wet aangeduid wild te vangen, te vernielen of om hetzij het vangen hetzij het vernielen van dit wild te vergemakkelijken ;

Overwegende dat het bestreden arrest, na vastgesteld te hebben dat op het jachterein van verweerder lokaas gestrooid werd met het doel het wild, en meer bepaald fazanten van het eigendom van Mol te lokken naar het jachterein van verweerder, en dat een sterk vermoeden bestaat dat het lokaas hetzij door verweerder hetzij in zijn opdracht gestrooid werd, verweerder op grond van de in het middel aangehaalde redenen buiten vervolging stelt ;

Overwegende dat voor de toepassing van gezegd artikel 8 enkel vereist wordt dat het lokaas gebruikt is om het wild te vangen of te vernielen of om het vangen of het vernielen ervan te vergemakkelijken ;

Dat hieruit volgt dat het arrest, door aan de vereisten gesteld door artikel 8 een andere vereiste te voegen, namelijk het bestaan van « een jachtdaad waardoor het aangelokt wild tevens verrast wordt », en door de vrijspraak van verweerder op de afwezigheid van deze vereiste te steunen, gezegd artikel 8 geschonden heeft ;

Dat het middel gegrond is ;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest ;

Beveelt dat melding van dit arrest zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing ;

Veroordeelt verweerder in de kosten ;

Verwijst de zaak naar het Hof van beroep te Gent.

NOOT : Zie A.P.R. Tw. Jacht, nr. 197.

HOF VAN CASSATIE.

2e Kamer. — 19 december 1967.

Voorzitter : M. Louveaux.

Raadsheer-verslaggever : Ridder de Schaetzen.

Advocaat-generaal : Mr. Delange.

Inkomstenbelastingen. — Speciaal aanslagregime voor vergoedingen wegens kontraktbreuk. — Toepasselijk op de vergoedingen toegekend aan beheerders van vennootschappen op aandelen. — Niet op sommen betaald als bezoldiging voor werkelijke prestaties.

1. De bij art. 35, par. 1, tweede lid, van de samengeordende wetten op de inkomstenbelastingen, ingevoerde speciale belastingsregeling, bes'emd om een te strenge progressieve toepassing van de aanslagvoet van de belasting te vermijden op een inkomen dat normaal over meer dan een jaar zou gespreid geweest zijn, geldt ook voor aan beheerders van vennootschappen op aandelen toegekende vergoedingen. Artikel 35, par. 1, tweede lid, moet hier uitgelegd worden bij verwijzing naar artikel 29, par. 1, van dezelfde wetten.
2. Deze speciale belastingregeling is slechts van toepassing op de vergoedingen betaald ingevolge staking van arbeid of bediendenkontrakt- of dienstverhuuringskontraktbreuk en niet op aanvullende bezoldigingen, die als tegenprestatie van een werkelijk verrichte activiteit worden betaald.

Belgische Staat (Ministerie van Financiën) t./ Wilmers.

Gelet op de bestreden arresten, op 12 december 1964, 17 juni 1965 en 5 februari 1966 door het Hof van beroep te Brussel gewezen ;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1319 tot 1322 van het Burgerlijk Wetboek, 97 van de Grondwet, 29, paragraaf 1, lid, en 35, paragraaf 1, lid 2, van de wetten betreffende de inkomstenbelastingen, gecoördineerd bij het besluit van de Regent van 15 januari 1948,

doordat het bestreden arrest van 12 december 1964, na te hebben vastgesteld « dat niet wordt betwist dat die vergoeding aan verzoeker is betaald door zijn werkgever, dit is door de vennootschap Sofina », beslist dat « artikel 29, paragraaf 1, geen onderscheid maakt tussen de bezoldigingen van de personen vermeld onder littera a en b van paragraaf 1 van artikel 25 van de gecoördineerde wetten ; dat het derhalve niet ter zake dienend is het juridisch karakter van het contract te ontleden hetwelk de verkrijger van de bezoldiging verbindt met de persoon die hem bezoldigt, vermits de regel van artikel 35, paragraaf 1, van de gecoördineerde wetten wordt toegepast, onder de voorwaarden die het stelt, op de al dan niet contractueel betaalde vergoedingen ; dat de toepassing ervan alleen afhangt van de betaling, zelfs al geschiedde deze vrijwillig » ,

terwijl, eerste onderdeel, aangezien de conclusie van eiser onderstreepte dat de door de verweerder uitgeoefende ambten, die uitsluitend voortvloeien uit het mandaat, geen enkele band van ondergeschiktheid jegens de naamloze vennootschap « Sofina » insluiten, voormeld arrest niet kon verklaren, zonder de bewijskracht van de conclusie te miskennen of zonder de zin van het woord « werkgever » te preciseren, dat er geen betwisting bestond met betrekking tot de betaling van de vergoeding door de « werkgever » ,

tweede onderdeel, artikel 29, paragraaf 1, lid 1, van voornoemde gecoördineerde wetten en, bijgevolg, artikel 35, paragraaf 1, lid 2, in zover het betrekking heeft op

de vergoedingen die ingevolge staking van arbeid, enz., worden betaald, de vergoedingen van artikel 25, paragraaf 1, 2°, littera b, van genoemde wetten uitsluit, vermits het uitdrukkelijk bepaalt dat het gaat om vergoedingen « al dan niet contractueel door de werkgever bepaald », dit wil zeggen die welke aan personen bedoeld in artikel 25, paragraaf 1, 2°, littera a, van dezelfde wetten worden toegekend, welke personen zich dus ten overstaan van de schuldenaar in een verhouding van ondergeschiktheid bevinden, hetgeen niet het geval is voor de verweerder die slechts een mandaat van afgevaardigd beheerder vervulde en derhalve niet, krachtens een rechtsband, aan het gezag kon onderworpen zijn dat hij zelf uitoefende:

Wat het eerste onderdeel betreft:

Overwegende dat, na juist de conclusie van eiser te hebben samengevat die beweerde dat verweerder niet door een dienstverhuringscontract jegens de vennootschap « Sofina » was verbonden en er alleen een mandaat van afgevaardigd beheerder uitoefende en die het ongeoorloofd karakter en, bijgevolg, de nietigheid van de overeenkomst inriep, waarbij de betaling van een vergoeding wegens contractbreuk wordt bedongen ingeval aan dit mandaat een einde zou worden gemaakt vóór het bedongen tijdstip, het arrest hetwelk beslist dat het niet ter zake dienend is het juridisch karakter van het contract tussen partijen te onderzoeken, de bewijskracht van die conclusie niet heeft miskend door vast te stellen dat niet wordt betwist dat de vergoeding van 1.482.000 frank aan verweerder is betaald « door zijn werkgever, dit is door de vennootschap « Sofina », aangezien het aldus stelt dat door de term « werkgever » artikel 29, paragraaf 1, van de gecoördineerde wetten ook de naamloze vennootschap bedoelt die, al was het ter uitvoering van een ongeoorloofde overeenkomst, aan haar afgevaardigd beheerder een vergoeding wegens contractbreuk betaalt;

Dat dit onderdeel van het middel feitelijke grondslag mist:

Wat het tweede onderdeel betreft:

Overwegende dat, enerzijds, onder uitdrukkelijke verwijzing naar het 2° van paragraaf 1 van artikel 25 van de gecoördineerde wetten betreffende de inkomstenbelastingen, en zonder onderscheid te maken tussen de bezoldigingen in littera a) en in littera b) van genoemd 2° omschreven, artikel 29, paragraaf 1, van dezelfde wetten in de vergoedingen betaald ingevolge staking van arbeid of bediendencontract- of dienstverhuringscontractbreuk, de goedingen opneemt die aan beheerders van vennootschappen op aandelen zouden worden betaald tot compensatie van het verlies van de bezoldigingen die de voorzetting van hun ambt zou hebben opgeleverd;

Overwegende dat, anderzijds, artikel 35, paragraaf 1, lid 2, van genoemde gecoördineerde wetten voor de erin bedoelde vergoedingen een speciale belastingregeling heeft vastgesteld die bestemd is om een te strenge progressieve toepassing van de aanslagvoet van de belasting te vermijden op een inkomen dat normaal over meer dan een jaar zou gespreid geweest zijn;

Dat de bepaling van artikel 35, paragraaf 1, lid 2, die moet worden uitgelegd bij verwijzing naar voormeld artikel 29, paragraaf 1, waarvan ze de toepassingsregelen bepaalt, noodzakelijk van toepassing is op de vergoedingen die aan beheerders van vennootschappen op aandelen betaald en hiervoren omschreven zijn;

Dat dit onderdeel van het middel naar recht faalt;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1319 tot 1322 van het Burgerlijk Wetboek en 35, paragraaf 1, lid 2, van de gecoördineerde wetten betreffende de inkomstenbelastingen.

doordat het bestreden arrest van 12 december 1964 beslist dat « het bedrag van 2.500.000 frank krachtens artikel 5 van de overeenkomst van 14 oktober 1959 als

minnelijke schikking is betaald voor alle bezoldigingsrekeningen voor in het verleden bewezen diensten » en dat « het geen vergoeding wegens contractbreuk is in de zin van artikel 7 van de overeenkomst van 21 juni 1956 en niet door artikel 35, paragraaf 1, lid 2, van de gecoördineerde wetten wordt bedoeld »,

terwijl geen enkele vergoeding krachtens artikel 7 van de overeenkomst van 21 juni 1956 is betaald en de vergoeding van een bedrag dat overeenkomt met het in genoemd artikel bedongen bedrag (11.482.000 frank) door de naamloze vennootschap « Sofina » ter uitvoering van de overeenkomst van 14 oktober 1959 is vereffend « uit erkentelijkheid voor de uitstekende diensten bewezen aan de gehele groep » — zie inleiding van die overeenkomst — evenzeer als de vergoeding van 2.500.000 frank (waaruit schending van de bewijskracht van die overeenkomsten en van de artikelen 1319 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek), hetgeen tot gevolg heeft aan de beide vergoedingen 11.482.000 frank en 2.500.000 frank hetzelfde karakter toe te kennen en te doen blijken dat ze in de loop van twee verschillende jaren, 1959 en 1960, zijn betaald (schending van artikel 35, paragraaf 1, lid 2, van de gecoördineerde wetten betreffende de inkomstenbelastingen):

Overwegende dat de uitzonderlijke aanslagregelen bepaald bij artikel 35, paragraaf 1, lid 2, van de gecoördineerde wetten betreffende de inkomstenbelastingen slechts op de vergoedingen betaald ingevolge staking van arbeid of bediendencontract- of dienstverhuringscontractbreuk en niet op een aanvullende bezoldiging worden toegepast die als tegenprestatie van een werkelijk verrichte activiteit verschuldigd is;

Overwegende dat bij artikel VII van de in het middel vermelde overeenkomst van 21 juni 1956 wordt bedongen dat « de raad van beheer te allen tijde aan de aan de heer Wilmers (thans verweerder) verleende delegatie een einde kan maken, tegen betaling van een vergoeding gelijk aan tweemaal het in het eerste lid van artikel III gewaarborgd bedrag, verhoogd met tweemaal het bedrag van de « participatie » die ten laatste aan de heer Wilmers werd betaald... »;

Dat bij artikel 4 van de in het middel vermelde overeenkomst van 14 oktober 1959 wordt bedongen dat « Sofina op 15 januari 1960 aan de heer Wilmers de in artikel VII van het contract van 21 juni 1956 bepaalde vergoeding, zijnde 11.482.000 frank, zal betalen... »;

Dat bij artikel 5 van dezelfde overeenkomst wordt bedongen « dat Sofina, ongeacht de in voorgaande artikel 4 bedoelde betalingen, aan de heer Wilmers, als minnelijke schikking, een bedrag van twee miljoen vijfhonderd-duizend frank zal betalen voor alle bezoldigingsrekeningen voor in het verleden bewezen diensten »;

Overwegende dat door te beslissen dat « het bedrag van 2.500.000 frank krachtens artikel 5 van de overeenkomst van 14 oktober 1959 als minnelijke schikking is betaald voor alle bezoldigingsrekeningen voor in het verleden bewezen diensten » en « dat het geen vergoeding wegens contractbreuk is in de zin van artikel 7 van de overeenkomst van 21 juni 1956 en niet door artikel 35, paragraaf 1, lid 2, van de gecoördineerde wetten wordt bedoeld », het arrest van de voornoemde akten geen uitlegging heeft gegeven die onverenigbaar is met de bewoordingen ervan, en zijn beslissing wettelijk heeft verantwoord;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

Over het derde middel, afgeleid uit de schending van artikel 35, paragraaf 1, lid 2, van de gecoördineerde wetten betreffende de inkomstenbelastingen,

doordat het bestreden arrest van 5 februari 1966 beslist dat « naar luid van die wetteksten (artikelen 35, paragraaf 1, en 46, voorlaatste lid, van de gecoördineerde

wetten) het fictief inkomen wordt berekend door het totaal op te maken van de brutobedragen van de « normale » bedrijfsinkomsten en van de vergoeding wegens contractbreuk die tot 1/5 van het werkelijk bedrag ervan is verminderd en door van dit totaal de bedrijfslasten af te trekken die krachtens de artikelen 26 en 29, paragraaf 3, van de gecoördineerde wetten kunnen worden afgetrokken ».

terwijl uit de tekst van artikel 35, paragraaf 1, lid 2, van de gecoördineerde wetten betreffende de inkomstenbelastingen blijkt dat « de vergoeding die bij het bepalen van de toepasselijke aanslagvoet slechts voor een vijfde in aanmerking komt » de netto belastbare vergoeding en niet het brutobedrag ervan is;

Overwegende dat krachtens artikel 35, paragraaf 1, lid 2, van de gecoördineerde wetten betreffende de inkomstenbelastingen het bedrag van de vergoeding, waarvan bij het bepalen van de toepasselijke aanslagvoet het vijfde in aanmerking komt, het belastbaar bedrag van die vergoeding is, dit is het brutobedrag ervan vermindert met de desbetreffende bedrijfsuitgaven;

Dat, bijgevolg, het in aanmerking te nemen fictief inkomen bij het bepalen van de toepasselijke aanslagvoet wordt berekend door het totaal op te maken van het nettobedrag van de bedrijfsinkomsten anders dan de vergoeding, en van het vijfde van het nettobedrag van die vergoeding;

Dat door te beslissen dat « het fictief inkomen wordt berekend door het totaal op te maken van de brutobedragen van de « normale » bedrijfsinkomsten en van de vergoeding wegens contractbreuk die tot 1/5 van het werkelijk bedrag ervan is verminderd en door van dit totaal de aftrekbare bedrijfslasten af te trekken », die op het geheel van de normale inkomsten en van de vergoeding wegens contractbreuk betrekking hebben, het arrest van 5 februari 1966 voornoemd artikel 35, paragraaf 1, lid, heeft geschonden;

Dat het middel gegrond is;

Overwegende dat uit de opgave van de onderzochte middelen die alleen in het verzoekschrift van eiser worden aangevoerd blijkt dat hij het arrest van 17 juni 1965 niet critiqueert;

Dat de voorziening niet ontvankelijk is in zover zij tegen dit arrest is gericht!

Om die redenen,

Vernietigt het besetreden arrest van 5 februari 1966, in zover het beslist dat « het fictief inkomen, om de toepasselijke aanslagvoet te bepalen, wordt berekend door het totaal op te maken van de brutobedragen van de « normale » bedrijfsinkomsten en van de vergoeding van de « normale » bedrijfsinkomsten en van de vergoeding wegens contractbreuk die tot 1/5 van het werkelijk bedrag ervan is verminderd en door van dit totaal de aftrekbare bedrijfslasten af te trekken », het, dienvolgens, eiser veroordeelt tot terugbetaling aan verweerder van het geheel van de bedragen die zijn geïnd ingevolge inhoudingen aan de bron welke als bedrijfsbelasting en aanvullende personele belasting zijn verricht op het geheel van de door hem in de loop van het jaar 1960 ontvangen bezoldigingen en het eiser veroordeelt in de kosten;

Verwerpt de voorziening voor het overige;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerder en eiser elk in de helft van de kosten;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Luik.

NOOT: De in het arrest aangehaalde wetsbepalingen zijn thans de artikelen 26 (bepaling destijds opgenomen in art. 29 par. 1 van de samengeordende wetten, mits een wijziging die terzake geen invloed uitoefent) en 93 par. 1, 3° van het Wetboek van Inkomstenbelastingen. Het speciaal aanslagregime van de betreffende vergoedingen is thans anders, maar het toepassingsgebied ervan is blijkbaar onveranderd gebleven, zodat het arrest zijn betekenis behoudt.

Door het gepubliceerd arrest is een derde middel bevestigd. Dit gedeelte van de uitspraak is in de samenvatting weggelaten, daar het behandelde rechtspunt voortaan niet meer kan gesteld worden.

C. B.

HOF VAN CASSATIE.

1e Kamer. — 24 november 1967.

Voorzitter: M. de Bersaques.

Raadsheer-verslaggever: M. de Vreese.

Procureur-generaal: M. Hayoit de Termicourt.

Advocaten: Mrs. Ansiaux en Van Ryn.

1. Overeenkomst. — Sleepcontract. — Beding waardoor alle schade ten laste van het sleepschip wordt gelegd. — Interpretatie. — Schade door overmacht.
2. Interests. — Middel over het verschuldigd zijn van vergoedingsinteresten. — Niet voor de eerste maal in cassatie.

1. *Tussen de Stad Antwerpen en de kapitein van een sleepschip is overeengekomen: « Hij die gebruik maakt van een sleper, houdt de Stad schadeloos voor al de tijdens de uitvoering van het sleepcontract aangerichte schade aan personen, aan sleepboten, aan het gesleepte schip of aan andere schepen, aan de scheepvaartinstellingen en aan alle derden, zelfs als ze toe te schrijven is aan zichtbare of aan verborgen gebreken van de sleepers of aan de schuld van hun bemanning of van welke andere agent ook van de Stad, de schade moge al dan niet veroorzaakt zijn door de sleper of de gesleepte boten ».*

Deze termen beletten niet het beding aldus te interpreteren dat hij die gebruik maakt van de sleepdienst van de Stad deze laatste zal moeten vergoeden ook wanneer de schade niet het gevolg is van een bewezen of vermoede schuld van de gesleepte, de Stad Antwerpen of haar aangestelden.

2. *Het middel waarbij eiser tot cassatie het verschuldigd zijn van vergoedende interesten betwist, kan niet voor de eerste maal opgeworpen voor het Hof.*

Kapitein Mac Leod t./ De Stad Antwerpen.

Gelet op het bestreden arrest op 18 juni 1965 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het eerste en het tweede middel, respectievelijk afgeleid, het eerste uit de schending van de artt. 97 van de Grondwet, 1319 en 1322 van het B.W.;

doordat het bestreden arrest, na vastgesteld te hebben dat de verweerder « zich... beroept op art. 3 van haar verordening op de sleepdienst, hetwelk uitdrukkelijk in de sleepovereenkomst, wet van de partijen, werd overgenomen en waarbij hoofdzakelijk bedongen wordt dat « hij die gebruik maakt van een sleper, de Stad schadeloos houdt voor al de tijdens de uitvoering van het sleepcontract aangerichte schade aan personen, aan sleepboten... en aan alle derden », eiser veroordeelt tot betaling aan verweerder van 409.179 frank, te vermeerderen met

de vergoedende intrest, tot uitvoering van de bepalingen van voormeld art. 3 van de verordening op de sleepdienst, zonder te antwoorden op het middel, door eiser aangevoerd in zijn voor het hof van beroep regelmatig genomen conclusie, luidens hetwelk hij betoogde, dat « de sleepvoorwaarden de schade aangericht aan personen, schepen, installaties of aan alle derden ten laste leggen van het gesleepte schip, indien zij toe te schrijven is hetzij aan de defekten van de toeters, hetzij aan de fouten van hun bemanning of van stadsagenten, en dat, zoals de eerste rechter oordeelkundig heeft beslist, de sleepvoorwaarden geenszins ten laste van het gesleepte schip leggen schade ontstaan buiten elke fout van de sleper en de gesleepte en buiten elk defect, namelijk schade te wijten aan een onbekende oorzaak, aan heirkraft of aan de fout of de onvoorzichtigheid van het slachtoffer zelf » :

het tweede, uit de schending van de artt. 97 van de Grondwet, 1162, 1163, 1319 en 1322 van het B.W.,

doordat het bestreden arrest, na vastgesteld te hebben dat verweerster « zich beroept op art. 3 van haar verordening op de sleepdienst, hetwelk uitdrukkelijk in de sleepovereenkomst, wet van de partijen, werd overgenomen en waarbij hoofdzakelijk bedongen wordt dat hij die gebruik maakt van een sleper, de Stad schadeloos houdt voor al de tijdens de uitvoering van het sleepcontract aangerichte schade aan personen, aan sleepboten... en aan alle derden », beslist, dat « de uitdrukking 'de Stad schadeloos houden voor schade aan derden' en nog wel voor al de schade welke aan die derden zou aangericht worden tijdens het stellen van bepaalde daden, naar de letter een juridische ongerijmdheid inhoudt, die, krachtens de artt. 1156 en volgende van het B.W. noopt tot interpretatie ten laste van de partij die stipuleerde ;

... dat om bewuste clause op te vatten in een betekenis die enige uitwerking kan hebben, wel dient besloten te worden dat het gemeenschappelijk inzicht der contracterende partijen moet geweest zijn de storende algemeenheid der aangewende bewoordingen door een dubbele stilzwijgende nuancering te verzachten, namelijk dat, om de gebruiker conventioneel tot indemnificatie van de Stad te verbinden, deze laatste zelf, en niet enkel een onbepaalde derde, hetzij rechtstreeks, hetzij door een uitgeoefend verhaal, een patrimoniaal nadeel moet onder vinden, en zulks niet enkel « tijdens », doch « ingevolge » de uitvoering van het sleepcontract ;... dat een gewone simultaneïteit tussen contractuitvoering en stadsnadeel niet kan volstaan, doch tussen beiden een verband van feitelijke noodzakelijkheid moet bewezen worden ;... dat de lijfrente en de begrafenis kosten door de stad uitgekeerd werden ten titel van forfaitaire vergoedingen voor arbeidsongeval, dit is een gebeurtenis welke, volgens de bewoordingen van art. 1 der wet van 24 december 1903, overkwam 'in de loop en ten gevolge van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst' onder welke machinist De Bruyn zijn diensten presteerde ;... dat deze bedrijvigheid zich nu precies in feite identificeerde met een medewerking aan het slepen van de 'President Brand', zodat het bij art. 3 der sleepvoorwaarden vereist verband daardoor verwezenlijkt werd, althans ten opzichte van voormelde betalingen, en bijgevolg eiser veroordeelt tot betaling aan verweerster van 409.179 fr., te vermeerderen met de vergoedende intrest,

terwijl art. 3 van de verordening op de sleepdienst, hetwelk in het beroepen vonnis wordt aangehaald, luidt : « Hij die gebruik maakt van een sleper, houdt de Stad schadeloos voor al de tijdens de uitvoering van het sleepcontract aangerichte schade aan personen, aan sleepboten, aan het gesleepte schip of aan andere schepen, aan de scheepvaartinstellingen en aan alle derden, zelfs als ze toe te schrijven is aan zichtbare of aan verborgen ge-

breken van de sleepers of aan de schuld van hun bemanning of van welke andere agent of aangestelde ook van de Stad, de schade moge al dan niet veroorzaakt zijn door de sleper of de gesleepte boten : als ze toegebracht werd aan de haveninstellingen, hetzij door de sleepboot, hetzij door de sleep, moet deze laatste de terugbetaling ervan doen aan de Stad », zodat, zoals het beroepen vonnis terecht heeft beslist, « dit ontlastingsbeding, alhoewel in zeer ruime bewoordingen opgesteld, toch slechts voor doel heeft de gesleepte aansprakelijk te stellen voor al de gevolgen van zijn bewezen of vermoede fout, alsook voor de bewezen of vermoede fout van de Stad zelf of haar aangestelden, tijdens het uitvoeren van het sleepcontract ; dat het beding aan de Stad geen verhaal toekent voor schade die aan heirkraft is te wijten of wanneer, zoals ter zake, de oorzaak onbekend is gebleven » ;

zodat de uitlegging, door het bestreden arrest van voormeld art. 3 gegeven, onverenigbaar is met de termen van dit artikel en de bewijskracht van de tussen partijen aangegane overeenkomst miskent :

Overwegende dat het bestreden arrest, na te hebben vastgesteld dat het kwestieuze artikel 3 van de verordening van verweerster op de sleepdienst, hetwelk in de tussen partijen gesloten sleepovereenkomst werd opgenomen, moet worden geïnterpreteerd « ten laste van de partij die stipuleerde », beslist dat de bedoeling van de contracterende partijen moet zijn geweest aan de algemeenheid van de termen « de Stad schadeloos houden voor al de tijdens de uitvoering van het sleepcontract aangerichte schade... aan derden » een dubbele beperking aan te brengen, namelijk dat, opdat de gebruiker van de sleepdienst contractueel zou gehouden zijn de Stad te vergoeden, 1. de Stad zelf, hetzij rechtstreeks hetzij door een tegen haar uitgeoefend verhaal, een patrimoniaal nadeel moet ondervinden, 2. en zulks niet enkel « tijdens » maar « ingevolge » de uitvoering van het sleepcontract, dit is, indien tussen de uitvoering van het contract en het nadeel dat de Stad ondergaat « een band van feitelijke noodzakelijkheid bewezen is » ;

Overwegende dat het arrest, door de algemeenheid te onderstrepen van de termen waarin de verplichting tot vergoeding is gesteld, door te beschouwen dat die algemeen gestelde verplichting tot vergoeding moet worden geïnterpreteerd « ten laste van de partij die stipuleerde », en door, bij die interpretatie, die algemene verplichting enkel van twee bepaalde voorwaarden afhankelijk te stellen, impliciet doch duidelijk de derde voorwaarde welke eiser in conclusie had aangevoerd, namelijk dat de schade moet toe te schrijven zijn aan een defect van de sleepboten of aan een fout van hun bemanning of van de aangestelden van de Stad, van de hand wijst ;

Overwegende dat het arrest aldus de in het eerste middel aangehaalde conclusie van eiser passend beantwoordt ;

Overwegende dat het ook van voormeld art. 3 een interpretatie geeft welke met de in het tweede middel aangehaalde volledige termen ervan niet onverenigbaar is ;

Overwegende immers dat deze termen, en namelijk de woorden « zelfs als de schade toe te schrijven is aan de schuld van de bemanning van de sleepboten of van welke andere agent of aangestelde ook van de Stad », niet beletten het beding aldus te interpreteren dat hij die gebruik maakt van de sleepdienst van verweerster deze laatste zal moeten vergoeden ook wanneer de schade niet het gevolg is van een bewezen of vermoede schuld van de gesleepte, de stad Antwerpen of haar aangestelden ;

Overwegende dat beide middelen feitelijke grondslag missen ;

Over het derde middel, afgeleid uit de schending van de artt. 1146, 1147 en 1153 van het B.W.,

doordat het bestreden arrest, na te hebben vastgesteld dat «ter zake geen elementen van delictuele, noch van quasi-delictuele aansprakelijkheid bestaan», eiser veroordeelt tot betaling aan verweerster van 409.179 frank, te vermeerderen met de vergoedende intresten vanaf de data van de betalingen (voor de 2.600 fr. echter vanaf 21 mei 1930, datum van het ongeval) tot 8 september 1961, datum van de inleidende dagvaarding»,

terwijl, nu het de nakoming van een contractuele verbintenis gold, de intresten alleen verwijlintresten konden wezen, en terwijl de verwijsintresten alleen met ingang van de ingebrekestelling verschuldigd zijn:

Overwegende dat de conclusie van verweerster, in zover zij, naast veroordeling tot betaling van de gevorderde som, ook veroordeling vroeg tot betaling «van de vergoedende intresten sedert 21 mei 1960, en van de gerechtelijke intresten» door eiser voor de rechter in hoger beroep niet werd betwist;

Overwegende dat het middel waarbij eiser het verschuldigd zijn van vergoedende intresten voor het eerst voor het Hof betwist, nieuw en dienvolgens niet ontvankelijk is;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiser in de kosten.

NOOT: Het beding regelt de verhoudingen tussen de Stad en het sleepschip. Het betekent niet dat het sleepschip geen verhaal heeft tegen een schuldige derde, b.v. wanneer het arbeidsongeval van de machinist van de sleepboot veroorzaakt werd door de fout van een derde. Verg. Cass. 14 november 1966, *Arresten van het Hof van Cassatie*, 1967, 359.

HOF VAN CASSATIE.

1e Kamer. — 23 november 1967.

Eerste voorzitter: M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever: Baron Richard.

Advocaat-generaal: M. Colard.

Advocaat: Mr. Philips.

Verzekeringen. — Verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen. — Auto aan een garage toevertrouwd voor herstelling. — Ongeval veroorzaakt door een aangestelde. — Verhaal van de verzekeraar die de schade aan een derde vergoed heeft, tegen de garage. — Deze is «houder», dus verzekerd, en geen derde.

Een auto was door de eigenaar voor herstelling toevertrouwd aan eiseres tot cassatie, wier aangestelde er een ongeval mede veroorzaakte. Het bestreden vonnis neemt aan dat eiseres «houdster» van het voertuig was, maar veroordeelt haar om aan de verzekeraar van de eigenaar ervan de schadevergoeding terug te betalen die aan de benadeelde derde werd uitgekeerd, hierop steunende dat ten aanzien van de verzekeraar eiseres twee onderscheiden hoedanigheden heeft, die van verzekerde en die van niet-verzekerde derde.

Een persoon kan ten opzichte van eenzelfde verzekeraar en ten aanzien van hetzelfde ongeval niet tegelijkertijd de rechthebbende van een verzekering zijn en buiten diezelfde verzekering staan.

Uit de artt. 1 en 3 van de wet van 1 juli 1956 volgt dat

ten deze de door de eigenaar gesloten verzekering de aansprakelijkheid van eiseres, gerechtigde houder van het voertuig dekte, en dat diensgevolge eiseres de hoedanigheid van verzekerde van de verzekeraar had.

P.V.B.A. Garage Bianchi t./ N.V. L'Union de Paris.

Gelet op het bestreden vonnis, op 9 november 1965, in laatste aanleg door de Rechtbank van koophandel te Brussel gewezen;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artt. 1, 3, 11 van de wet van 1 juli 1956 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, 1, 22, van de wet van 11 juni 1874 op de verzekeringen in het algemeen en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden vonnis eiseres veroordeelt om aan verweerster de vergoeding terug te betalen die laatstgenoemde aan de benadeelde derde heeft uitgekeerd als verzekeraar van de eigenaar van het motorrijtuig dat de schade heeft veroorzaakt omdat, volgens de doorslaggevende redenen van het vonnis, eiseres de dubbele hoedanigheid bezit, enerzijds, van gerechtigde houder van de wagen en, bijgevolg, van rechthebbende van de bij verweerster gesloten verplichte verzekering en, anderzijds, van derde op grond van de wet van 11 juni 1874 op de verzekeringen in het algemeen en dat verweerster dus tegen haar kan optreden wegens haar hoedanigheid van voor de schade aansprakelijke derde,

terwijl, eerste onderdeel, deze redenen dubbelzinnig zijn en, zelfs wanneer wordt aangenomen dat het mogelijk is dat eenzelfde persoon ten opzichte van dezelfde verzekeraar de hoedanigheid van verzekerde en deze van niet-verzekerde aansprakelijke derde verenigt, de rechter op geen enkele wijze de redenen opgeeft die de invloed van deze laatste hoedanigheid doorslaggevend maken, deze dubbelzinnigheid het niet mogelijk maakt de wettelijkheid van de beslissing na te gaan en de rechter, derhalve, de verplichting niet is nagekomen zijn beslissing naar de vereiste van de wet met redenen te omkleeden (schending van art. 97 van de Grondwet);

tweede onderdeel, eenzelfde persoon ten opzichte van dezelfde verzekeraar niet de dubbele hoedanigheid van verzekerde en van niet-verzekerde aansprakelijke derde kan hebben en van het ogenblik af dat het vonnis aan eiseres de hoedanigheid toekende van rechthebbende verzekerde van de bij verweerster gesloten verzekering, het deze laatste niet het recht kon toekennen, zelfs niet als in de plaats gestelde in de rechten van de benadeelde persoon, om de vergoeding van de door een derde geleden schade op eiseres te verhalen (schending van alle in het middel aangeduide wetsbepalingen);

Over het tweede onderdeel van het eerste middel:

Overwegende dat het vonnis erop wijst dat verweerster oorspronkelijke eiseres, als verzekeraarster van de eigenaar van een motorrijtuig «voor rekening van wie het behoort» betaald heeft de schade die door het verzekerde voertuig aan de wagen van een derde veroorzaakt is ten gevolge van een fout begaan door een aangestelde van de eisende vennootschap, garage Bianchi, aan wie het verzekerde voertuig toevertrouwd was om het te herstellen; dat het aanneemt dat eiseres «houdster» van het verzekerde voertuig was en bijgevolg rechthebbende op de door de eigenaar van het voertuig bij verweerster gesloten verzekering;

Overwegende dat het bestreden vonnis om de rechtsvordering van verweerster in te willigen hierop steunt dat eiseres ten aanzien van verweerster twee onderscheiden hoedanigheden, enerzijds, die van verzekerde, anderzijds, die van niet-verzekerde derde heeft;

Overwegende dat dergelijke hoedanigheden elkaar uit-

sluiten, aangezien een persoon ten opzichte van eenzelfde verzekeraar en ten aanzien van hetzelfde ongeval niet tegelijkertijd de rechthebbende van een verzekering kan zijn en buiten diezelfde verzekering kan staan;

Overwegende dat naar luid van art. 1 van de wet van 1 juli 1956 «onder verzekerde wordt verstaan: de personen waarvan de aansprakelijkheid overeenkomstig de bepalingen van deze wet wordt gedekt»; dat volgens art. 3 ervan, de verzekering welke de betrokkene moet sluiten, «de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de eigenaar van elke houder en van elke bestuurder van het verzekerde voertuig moet dekken», zulks onder voorbehoud van een uitzondering die in de zaak zonder belang is;

Dat hieruit volgt dat ten deze de door de eigenaar van het voertuig gesloten verzekering de aansprakelijkheid van eiseres, gerechtigde houder van de wagen dekte, en dat diensgevolge eiseres de hoedanigheid van verzekerde van verweerster had;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden vonnis;

Beveelt dat melding van dit arrest zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerster in de kosten;

Verwijst de zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Nijvel, rechtdoende in handelszaken.

HOF VAN BEROEP TE GENT

Vijfde Kamer. — 29 januari 1968.

Voorzitter: M. E. Verougstraete.

Raadsheren: M.M. De Witte en Van Bever.

Advocaat-generaal: Mr. Théo Versée.

Advocaten: Mrs. Steppé, De Troyer en De Vleeschauwer (allen van de balie te Oudenaarde)

Echtscheiding. — Voorlopige maatregelen. — Bewakingsrecht over de minderjarige kinderen. — Kortgeding. — Voorzitter rechtbank van eerste aanleg. — Art. 268 B.W. (art. 14-5° Wet jeugdbescherming 8 april 1965). — Openbaar ministerie. — Aanwezigheid op de terechtzitting en voorafgaand advies verplicht op straffe van nietigheid van het bevelschrift.

Wanneer, naar luid van het inleidend exploit tot dagvaarding, de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg, rechtsprekend in kortgeding, bij toepassing van art. 268 B.W. (art. 14-5° der wet jeugdbescherming 8 april 1965) dient te beslissen over de voorlopige bewaking van de minderjarige kinderen tijdens de echtscheidingsprocedure, alsmede, subsidiair, over de onderhoudsuitkering ten behoeve van die kinderen, dient, op grond van het voorschrift van art. 8, tweede lid van voormelde wet van 8 april 1965, de magistraat van het openbaar ministerie aanwezig te zijn en gehoord te worden bij de behandeling van de zaak door de voorzitter, zoniet kan het bevelschrift van laatstgenoemde magistraat niet rechtsgeldig verleend worden, en is het nietig; de bepaling van art. 8, tweede lid van de wet van 8 april 1965 betreft immers de gerechtelijke inrichting en raakt dus de openbare orde.

In zake Van den Belge, Roger t./ Borremans, Erna en BorremansZ Erna t./ Van den Berge, Roger, zomede de Procureur-generaal als tussenkomende partij.

Besluiten van het Openbaar Ministerie:

Overwegend dat de partij Borremans Erna, die een eis tot echtscheiding tegen haar echtgenoot Vandenberge Roger heeft ingesteld, door gerechtsdeurwaardersexploot dd. 24 september 1936 in kortgeding dagvaarde om voorlopige maatregelen te doen bevelen, en dat zij o.m. het bewakingsrecht over de twee minderjarige kinderen voor haar opeiste; dat ze ook, doch slechts in ondergeschikte orde een onderhoudsgeld vroeg, dit voor het geval een andere door haar gevraagde voorlopige maatregel niet zou worden toegestaan, met name indien het haar niet zou toegelaten worden verder zelf de winkel te exploiteren gelegen te Geraardsbergen, Oudenaardestraat, 41;

Overwegend dat door bevelschrift dd. 27 oktober 1966 de eerste rechter Borremans Erna heeft toegelaten de welbepaalde handel verder persoonlijk te exploiteren;

Overwegende dat dit zelfde bevelschrift in de motivering betreffende het bewakingsrecht der kinderen het volgende verklaart: «Overwegend dat wij tot heden niet over de nodige inlichtingen beschikken om te beslissen aan welke partij de grote kinderen, die in feite bij hun moeder verblijven, best zouden toevertrouwd worden; dat desaanvaande de heer procureur des Konings te Oudenaarde, bij toepassing van artikel 268 van het burgerlijk wetboek dient verzocht te worden inlichtingen in te winnen»;

Overwegend dat bij een later bevelschrift dd. 23 februari 1967, tegen hetwelk de partijen evenwel niet in hoger beroep kwamen, het bewakingsrecht over de kinderen inderdaad aan de moeder werd toevertrouwd;

Overwegend dat, luidens de dagvaarding waardoor de zaak bij hem aanhangig was gemaakt, de heer voorzitter der rechtbank in het aangevochten bevelschrift diende te statuëren over het bewakingsrecht over de kinderen gedurende een procedure tot echtscheiding, en ook, alhoewel in subsidiaire orde, over het onderhoudsgeld te hunnen behoeve;

Overwegend dat hij dan moest zetelen in tegenwoordigheid van een magistraat van het parket, aangewezen door de procureur des Konings om het ambt van openbaar ministerie bij de jeugdrechtsbank uit te oefenen, en statuëren na het advies van deze magistraat te hebben gehoord; dat bij gebreke daarvan het bevelschrift nietig is; dat deze nietigheidsgrond ambtshalve door het openbaar ministerie moet worden ingeroepen, vermits hij een inbreuk betreft op de wettelijke regeling van de gerechtelijke inrichting en derhalve de openbare orde raakt;

Overwegend dat na de inwerkingtreding van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming een controverse is gerezen betreffende de vraag of de heer voorzitter van de rechtbank, zetelend in kortgeding inzake voorlopige maatregelen gedurende een procedure tot echtscheiding al dan niet met bijstand en voorafgaand advies van het openbaar ministerie moet rechtspreken;

Overwegend dat in onderhavige zaak de betwisting na 1 september 1966, datum van inwerkingtreding van de wet van 8 april 1965, werd aanhangig gemaakt, en dus de kwestie niet speelt of de regeling van deze wet toepasselijk is op de reeds vóór 1 september 1966 ingeleide zaken (zie uw arrest van 27 juni 1967 in zake Van den Oostende t./ Van Heule);

Overwegend dat naar luid van artikel 8, tweede lid van de wet van 8 april 1965 de magistraat of de magistraten van het parket die door de procureur des Konings worden aangewezen om het ambt van openbaar ministerie bij de rechtbank van eerste aanleg uit te oefenen, dit ambt eveneens bij de rechtbank van eerste aanleg uit te oefenen, telkens wanneer deze rechtbank te beslissen heeft over de voorlopige maatregelen die betrekking hebben op de persoon, op het levensonderhoud en op de goederen van niet ontvoogde minderjarige kinderen van ouders die wegens

chtscheiding of scheiding van tafel en bed in rechte staan ;

Overwegend dat weliswaar in deze tekst slechts de rechtbank van eerste aanleg vernoemd wordt, en niet de voorzitter van de rechtbank, maar dat de voorbereidende werken duidelijk aantonen dat de wetgever het aldus opvatte dat de heer voorzitter, rechtsprekend in kortgeding volgens art. 268 burgerlijk wetboek, daarin diende begrepen te worden ;

Overwegend immers dat, toen in de Senaatscommissie voor Justitie werd gedacht aan de wenselijkheid de jeugdrechter ook te doen zetelen in de rechtbanken telkens die te oordelen hebben over de bewaring van minderjarigen naar aanleiding van procedures tot echtscheiding of scheiding van tafel en bed, werd geoordeeld dat dit een al te ver strekkende regeling zou geweest zijn, te meer dat, in loop van een dergelijk geding, de beslissingen toch getroffen worden door de voorzitter van de rechtbank « in tegenwoordigheid van het openbaar ministerie » (Parl. Besch., Senaat - Zitt 1964-1965 - 25 febr. 1965 - nr. 153, blz. 12).

Overwegend dat het door art. 268 B.W. zoals gewijzigd bij art. 14, 5 van de wet van 8 april 1965, aan de procureur des Konings toegekend recht, door bemiddeling van een afgevaardigde bij de jeugdbescherming, alle dienstige inlichtingen in te winnen betreffende de zedelijke en stofelijke toestand van de kinderen, geen zin zou hebben indien de procureur des Konings niet rechtstreeks zou deelnemen aan de door het art. 268 B.W. bedoelde procedure ; dat het feit dat de voorzitter bovendien de procureur des Konings kan verzoeken die informatie te verrichten, aan deze vaststelling niets wijzigt, vermits dat het geval beoogt waarin de procureur der Konings zou nagelaten hebben die informatie ambtshalve te verrichten, terwijl de voorzitter ze toch wenselijk acht ;

Overwegend dat logischerwijze de procureur des Konings, zowel wanneer hij die informatie ambtshalve verricht als wanneer hij er door de voorzitter om verzocht wordt een dergelijke taak met de nodige doelmatigheid kan uitvoeren en doen uitvoeren indien hij de debatten ter terechtzitting heeft bijgewoond ;

Overwegende dat de in art. 8, tweede lid, gebezigde bevoordelingen « oefenen eveneens het ambt van openbaar ministerie uit » dan ook een daadwerkelijke bijstand aan de rechter beogen ; dat de wet die bijstand van de speciaal aangewezen magistraten verlangt telkens wanneer de rechter moet beslissen over de voorlopige maatregelen die betrekking hebben op de persoon, op het levensonderhoud of de goederen van niet ontvoogde minderjarige kinderen van ouders die wegens echtscheiding of scheiding van tafel en bed in rechte staan ;

Overwegend dat de tegenwoordigheid van bedoelde magistraten van het openbaar ministerie niet in strijd is met het eigen kenmerk van de rechtsmacht die door art. 268 B.W. aan de voorzitter zetelend in kortgeding wordt toegekend ; dat het normaal voorkomt dat de wetgever ter gelegenheid van een nieuwe regeling van de jeugdbescherming, de procedure van het vroegere artikel 268 heeft willen wijzigen door in de tegenwoordigheid te voorzien, naast de voorzitter, van de magistraat die er mede belast is in alle omstandigheden de belangen van de minderjarigen te behartigen ;

Overwegend dat dit trouwens de zienswijze is van het Hof van beroep te Brussel (arrest dd. 7 dec. 1966 J.T. 1967, 23) en dat de heren voorzitters van het rechtsgebied der Hoven van Beroep te Brussel en te Luik er zich in de praktijk naar gedragen ;

Om deze redenen,

Behage het aan het Hof,

Het aangevochten bevelschrift van 27 oktober 1966 nietig te verklaren en over de grond der zaak bij wijze van nieuwe beschikkingen recht te spreken.

Arrest

Gehoord de partijen in hun middelen en konklusies,

Gehoord de heer Advocaat-generaal Versée, optredend als tussenkomende partij, in zijn vordering en zijn conclusies ;

Gezien de stukken, waaronder de uitgiften van de bevelschriften van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg te Oudenaarde, rechtsprekend in kortgeding, dd. 27 november 1966, 23 februari 1967 en 29 mei 1967, die door een tijdig en regelmatig ingesteld hoger beroep worden bestreden, het eerste door Van Den Berge en Borremans, het tweede door Borremans en het derde door Van Den Berge en, bij incidenteel beroep, door Borremans ;

Overwegende dat al deze beroepen als verknocht dienen te worden samengevoegd ;

Nopens de vorderingen van het Openbaar Ministerie :

Overwegende dat het Openbaar Ministerie de nietigheid vordert van het bevelschrift dd. 27 oktober 1966 om reden dat, nu, luidens de dagvaarding waardoor de zaak aanhangig werd gemaakt, de voorzitter van de rechtbank diende te beslissen nopens het bewakingsrecht over de kinderen gedurende de echtscheidingsprocedure alsmede, subsidiair, over het onderhoudsgeld te hunnen behoeve, ingevolge het voorschrift van art. 8 tweede lid van de wet van 8 april 1965 de magistraat van het parket, die door de Procureur des Konings werd aangewezen om het ambt van openbaar ministerie bij de jeugdrechtbank uit te oefenen, diende tegenwoordig te zijn en gehoord te worden bij de behandeling van de zaak door de voorzitter, hetgeen in casu niet is gebeurd ;

Overwegende dat de vraag is of, waar in het tweede lid van art. 8 van de bovengenoemde wet bepaald wordt dat de aangewezen magistraat van het parket het ambt van openbaar ministerie bij de rechtbank van eerste aanleg uitoefent telkens wanneer deze rechtbank te beslissen heeft over de voorlopige maatregelen die betrekking hebben op de persoon, op het levensonderhoud en op de goederen van de niet ontvoogde minderjarigen, daardoor ook de voorzitter van de rechtbank bedoeld wordt ;

Overwegende dat deze vraag zonder twijfel positief dient te worden beantwoord, daar anders de bewuste bepaling zonder uitwerking zou blijven ; dat, immers, in tegenstelling met de vroegere regeling — waar ook de rechtbank, op grond van art. 267 B.W. bevoegd bleef inzake van voorlopig bestuur over de kinderen —, in het thans door de wet van 8 april 1965 gewijzigd stelsel met de betrekking tot dit voorlopig bestuur alleen de voorzitter rechtsprekend in kort geding kennis neemt van de voorlopige maatregelen, en dit zowel op grond van art. 267 B.W. (art. 14, 4° der wet) als van art. 268 B.W. (art. 14, 5° der wet) ;

Overwegende dat het trouwens uit de voorbereidende werken hier wet blijkt dat de aanvankelijk in de derde zin van het vijfde lid voorziene bepaling, luidens dewelke de jeugdrechter ook zou zetelen in de burgerlijke kamers wanneer moest geoordeeld worden over de bewaring van minderjarige kinderen naar aanleiding van procedures van echtscheiding, weggelaten werd omdat « het kan volstaan, dat in de loop van een dergelijk geding de beslissing getroffen wordt door de voorzitter van de rechtbank in tegenwoordigheid van het openbaar ministerie » (Parl. Besch., Senaat, Zitt. 1964-1965, n° 153 p. 12) ; dat, mede door het in verband brengen van de bedoelde weglating met de artikelen 9 (nu art. 8) en 14, er geen twijfel

over kan bestaan dat het inzicht van de wetgever geweest is door de bepaling van het tweede lid van art. 8 de tegenwoordigheid van het openbaar ministerie te eisen bij de behandeling door de voorzitter van de maatregelen met betrekking tot het voorlopig beheer over de kinderen tijdens het echtscheidingsgeding;

Overwegende dat die bijstand van het openbaar ministerie principieel niet onverenigbaar is met de jurisdictie van het kortgeding;

Overwegende dat ook na het in werking treden van het nieuw Gerechtelijk Wetboek hieraan niets zal veranderd zijn; dat immers de artt. 267 en 268 B.W. ongewijzigd worden overgenomen door de artt. 1279 en 1280 Gerechtelijk Wetboek, terwijl door art. 765 van dit wetboek — dat voorziet dat de rechter in kort geding uitspraak doet zonder het advies van het openbaar ministerie te hebben gehoord — geen afbreuk wordt gedaan aan de bepaling van art. 8 van de bijzondere wet betreffende de jeugdbescherming, bepaling die door het Gerechtelijk Wetboek niet werd afgeschaft (zie art. I, 119° van de opheffingsbepalingen van de wet houdende het Gerechtelijk Wetboek);

Overwegende dat in het onderhavig geval de eerste rechter diende kennis te nemen, en werkelijk kennis genomen heeft van de ten aanzien van de kinderen van de partijen te nemen voorlopige maatregelen, vermits in het bevelschrift van 27 oktober 1966 beslist wordt dat dienaangaande vooraf inlichtingen dienden ingewonnen te worden door de Procureur des Konings;

dat, nu dit bevelschrift niet rechtsgeldig kon verleend worden zonder de door art. 8, tweede lid van de wet van 8 april 1965 vereiste tegenwoordigheid van het openbaar ministerie — bepaling die de gerechtelijke inrichting betreft en dus van openbare orde is —, ditzelfde bevelschrift nietig is;

Nopens de grond van de zaak:

Overwegende dat de voornaamste betwisting betrekking heeft op de kwestie of het passend is dat de vrouw een afzonderlijke verblijfplaats wordt toegewezen in de echtelijke woning, waar zij tevens de daarbij horende winkel aan de Oudenaardestraat zou uitbaten, terwijl aan de man de exploitatie zou gelaten worden van de ijzerhandel in de daarachter gelegen Warandestraat alsmede van de onlangs opgerichte zaak te Brussel;

Overwegende dat, in strijd met wat de man beweert, er geen principieel bezwaar bestaat tegen het toewijzen van de echtelijke woning aan de vrouw;

dat, in de gegeven omstandigheden, deze maatregel gekoppeld aan de uitbating van de winkel aan de Oudenaardestraat, geboden voorkomt;

dat immers deze winkel, van bij de aanvang, hoofdzakelijk door de vrouw alleen uitgebaat wordt, terwijl de man zich vooral bezig houdt met de ijzerhandel en de zaak te Brussel;

dat die oplossing het voordeel biedt dat de vrouw met de inkomsten van de winkel kan voorzien in haar eigen levensonderhoud en in dit van de haar, bij het niet beroepen bevelschrift d.d. 23 februari 1967, toevertrouwde kinderen; dat daardoor tevens aan de dochter van de partijen de gelegenheid geboden wordt in die winkel werkzaam te blijven;

dat trouwens, nu de man toch niet in staat is de drie handelszaken tegelijk uit te baten, tenzij mits aanzienlijke bijkomende beheerskosten, die maatregel ook ten goede komt aan de instandhouding van de gemeenschappelijke goederen;

Overwegende dat het vooralsnog uit de gegevens van de zaak niet blijkt dat de voorlopige afzonderlijke exploitatie van de zaak door de vrouw aan de Oudenaardestraat een

ernstig nadeel zou kunnen berokkenen aan de uitbating van de andere twee zaken;

dat het toezicht van een boekhouder op de eerstgenoemde uitbating de belangen van de man en zijn verantwoordelijkheid als beheerder der gemeenschap op doeltreffende wijze zal vrijwaren, terwijl de hierna aan die boekhouder gegeven opdracht in verband met de zaken geëxploiteerd door de man zal toelaten op regelmatige tijdstippen na te gaan of deze, mits een behoorlijk beheer, in de door de onderhavige voorlopige maatregelen geschapen toestand, afzonderlijk leefbaar blijven;

Overwegende, wat betreft de kosten verbonden aan de uitvoering van de opdracht van de boekhouder dat het passend voorkomt dat deze die betrekking hebben op het toezicht van de zaak aan de Oudenaardestraat voorgeschoten worden door de man, terwijl, omgekeerd de kosten van nazicht van de boekhouding der andere zaken dienen voorgeschoten te worden door de vrouw;

Overwegende dat er vooralsnog geen redenen bestaan om de man het recht te ontzeggen tijdens de openingsuren de lokalen te betreden dienstig tot de uitbating van de winkel aan de Oudenaardestraat; dat de vrouw in dat verband niet bewijst dat zulks tot nog toe aanleiding heeft gegeven tot ernstige incidenten;

Overwegende dat ten aanzien van de tuin gelegen tussen de gebouwen aan de Oudenaardestraat en deze aan de Warandestraat de beslissing van het bevelschrift d.d. 29 mei 1967 door Van Den Berge niet speciaal aangevochten wordt en dan ook dient bevestigd te worden;

Overwegende dat, zoals de eerste rechter het terecht geoordeeld heeft, de vrouw geen inschrijving kan nemen van een wettelijke hypotheek ter vrijwaring van haar rechten in de huwelijksgemeenschap (volgens het huwelijkscontract, de gehele gemeenschap ingeval van overleving), daar het niet gaat om een schuldvordering maar wel om een eigendomsrecht;

dat Borremans verder vruchteloos aanvoert dat door het slecht beheer van de hem toevertrouwde handelszaken de verantwoordelijkheid van haar echtgenoot als beheerder van de goederen der gemeenschap in het gedrang komt, daar in het desbetreffende verslag van de boekhouder De Roeck deze het zelf ernstig in twijfel trekt dat het uit zijn berekeningen blijkend boekhoudkundig verlies met de werkelijkheid overeenkomt, terwijl de verder op gebied van beheer vastgestelde nalatigheden — voornamelijk onvolledige boekhouding — niet van de aard blijken te zijn dat zij actueel een grond opleveren van verhaal ten voordele van de vrouw;

Overwegende, eindelijk, dat Borremans de hervorming vraagt van het bevelschrift d.d. 28 november 1966 betreffende het toekennen van zekere mobiele voorwerpen aan de man, maar dat zij in gebreke blijft aan te nemen dat zij bepaalde dier voorwerpen nodig heeft om afzonderlijk te kunnen verblijven in de haar toegewezen woonst;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 van de wet van 15-6-1935;

Voegt samen de beroepen ingeschreven op de algemene rol onder nummers 4337, 4338 en 4382;

Verklaart de hogere beroepen op het incidenteel beroep, alsmede de tussenkomst van het Openbaar Ministerie ontvankelijk;

Verklaart nietig het bevelschrift d.d. 27 oktober 1966 en rechtsprekend bij wijze van nieuwe beschikking, voorlopig voor de duur van de tussen de partijen hangende procedures tot echtscheiding;

Machtigt Borremans Erna afzonderlijk te verblijven te Geraardsbergen in het woonhuis met winkel gelegen aan de Oudenaardestraat nr. 41;

Legt aan Van Den Berge verbod op het deel van d't eigendom dienend tot woning te betreden, doch macht'gt hem de lokalen dienstig tot de handelsuitbating te betreden gedurende de openingsuren;

Machtigt Borremans de handelszaak van de Oudenaardestraat nr. 1, de winkel van gleiswerk, huishoudartikelen en dergelijke — uit te baten bij uitsluiting van haar echtgenoot die ertoe gehouden is al de daartoe behorende goederen te harer beschikking te laten;

Zegt dat deze uitbating zal geschieden onder de controle van de boekhouder Robert De Roeck te Geraardsbergen aan wie de opdracht gegeven wordt deze uitbating bestendig te volgen, op regelmatige tijdstippen de boekhouding ervan na te zien en, desgevraagd daarover verslag uit te brengen aan Van Den Berge;

Bepaalt dat de kosten verbonden aan de uitvoering van die opdracht zullen voorgeschoten worden door Van Den Berge;

Legt aan Van Den Berge verbod op te vervreemden, verpanden of verhuren de eigendommen der huwelijksgemeenschap, met name: een woning met handelshuis, gelegen te Geraardsbergen, Oudenaardestraat met oppervlakte van 10 aren 70 centiare, gekend ten kadaster onder de sectie A nr. 347 GH, 355 C, 355 D, 345 C en 354 F en een bouwgrond gelegen te Geraardsbergen gekadastreerd onder de sectie A nr. 507 A / ex en 507 B/2 met een oppervlakte van 5 aren;

Machtigt Van Den Berge zich in het bezit te stellen van zijn persoonlijke klederen en voorwerpen;

Reserveert de kosten gevallen tot de uitspraak in eerste aanleg;

Verklaart het beroep van Borremans tegen het bevelschrift d.d. 28 november 1966 ongegrond en haar incidenteel beroep tegen het bevelschrift d.d. 29 mei 1967 gedeeltelijk gegrond;

Verklaart het beroep van Van Den Berge tegen laatstgenoemd bevelschrift ongegrond;

Bevestigt al deze bevelschriften in al hun beschikkingen, mits deze wijziging dat de boekhouder Robert De Roeck ook tot opdracht heeft om de drie maanden de boekhouding van de handelszaken geëxploiteerd door Van Den Berge na te zien en, bij eventuele vaststelling van ernstig wanbeheer of van dringende noodzakelijkheid andere maatregelen te voorzien ten aanzien van de uitbating der gemeenschappelijke handelszaken, daarvan verslag uit te brengen aan de partijen, verslag dat tevens zal neergelegd worden ter griffie van de rechtbank van eerste aanleg te Oudenaarde;

Verstaat dat de kosten van de uitvoering van deze bijkomende opdracht zullen voorgeschoten worden door Borremans;

Veroordeelt ieder der partijen tot de helft der kosten van hoger beroep.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUSSEL

11° Kamer bis. — 30 mei 1967.

Voorzitter: M. Pire.

Rechters: MM. Thiry en de la Kethulle de Ryhove.

Advocaten: Mrs. G. Luyckx en P. Theuwissen.

Recht van voorkoop. — Ontvankelijkheid. — Onderhandse verkoop. — Erkenning als bouwgrond.

1. *Het is zonder belang voor de ontvankelijkheid van de procedure dat méér personen in verzoening opgeroepen hebben dan er daarna als eisende partijen dagvaardden.*

2. *De onderhandse verkoop aan een derde berooft de eigenaar-verpachter niet van de vereiste hoedanigheid om*

het pachtgoed als bouwgrond te doen erkennen.

3. *De erkenning als bouwgrond kan nog rechtsgeldig geschieden na de onderhandse verkoop vermits deze niet tegenstelbaar is aan de pachter.*

J. C. t./J.-P. D. B.

Overwegende dat het beroep, regelmatig naar vorm en tijdig aangetekend, ontvankelijk is, wat overigens niet betwist wordt;

Overwegende dat de oorspronkelijke eis, ingediend door huidige geïntimeerde, er toe strekte te horen zeggen voor recht dat het perceel grond, gelegen te Lembeek, Hondzocht, Vestingstraat, gekadastreerd, sectie A, nummer 32 K, lot 5, van een totale oppervlakte van 16 aren, 9 ca, 20 ma, en waarvan geïntimeerde — oorspronkelijke aanlegger — de eigenaar is, als bouwgrond dient beschouwd zodat huidige appellant — oorspronkelijke verweerder —, die de pachter is van kwestieus perceel, geen recht van voorkoop op gezegd perceel zal kunnen uitoefenen;

Overwegende dat de procedure voorafgegaan werd door een oproeping in verzoening en dat er ter zitting van 3 juni 1966 van de vredesrechtbank van het eerste kanton Halle een proces-verbaal van niet verzoening opgesteld werd (zie uitnodiging en afschrift van het verzoekschrift tot oproeping in verzoening in de bundel van appellant en vermelding van de niet verzoening in de inleidende dagvaarding);

Overwegende dat de eerste rechter door tussenvonnis d.d. 2 november 1966 de persoonlijke verschijning der partijen op de plaats van het kwestieuze perceel bevolen heeft en er op 23 november 1966 een proces-verbaal van plaatsbezoek opgesteld heeft; (zie gelijkvormig uittreksel ervan in de bundel van appellant);

Overwegende dat, nadien, de eerste rechter door vonnis d.d. 16 december 1966, de eis gegrond verklaard heeft en beslist heeft dat het kwestieus perceel als bouwgrond dient beschouwd en dat verweerder — huidige appellant — dienvolgens geen recht van voorkoop op dit perceel zal kunnen uitoefenen;

Overwegende dat geïntimeerde tot de bevestiging van de bestreden vonnissen besluit, terwijl appellant er de teniet-verklaring van beoogt en drie middelen van niet-ontvankelijkheid van de oorspronkelijke eis inroep en opwerpt dat het kwestieuze perceel geen bouwgrond uitmaakt;

Overwegende dat appellant, steunend op het verzoekschrift tot oproeping in verzoening d.d. 24 mei 1966 dat neergelegd werd door huidige geïntimeerde en de toekomstige kopers van het kwestieuze perceel, opwerpt dat de procedure onregelmatig voortgezet werd daar geïntimeerde alleen gedagvaard heeft, terwijl het dezelfde personen zijn, die de oproeping en verzoening hebben uitgelokt, die tot dagvaarding moeten overgaan;

Overwegende dat deze eerste opwerping niet kan weerhouden worden;

Overwegende, inderdaad, dat de wet de verplichting aan eiser oplegt de toekomstige verweerder in verzoening op te roepen (artikel 3, wet van 1 februari 1963 en artikel 59 W.B.V.), wat ter zake gedaan werd, zodat de al dan niet tussenkomst van de toekomstige kopers, die absoluut overbodig was, de voortzetting van de procedure niet kan beïnvloeden;

Overwegende, ten tweede, dat appellant aanvoert dat geïntimeerde, in de inleidende dagvaarding, de gerechtelijke bekentenis heeft afgelegd dat hij het kwestieuze perceel reeds verkocht heeft door ondertekening van de onderhandse koop-verkoop overeenkomst en dat appellant daaruit afleidt dat geïntimeerde niet meer de hoedanig-

heid heeft als eigenaar te handelen tegenover zijn pachter;

Overwegende dat deze opwerping eveneens ongegrond is;

Overwegende dat, indien de koop reeds afgesloten is tussen geïntimeerde en de kopers, de notariële akte en de overschrijving bij de hypotheekbewaarder, noodzakelijk om de verkoop geldig en tegenwerpelijk te maken ten overstaan van derden en ondermeer van appellant, nog niet plaats gehad hebben;

Dat zodus geïntimeerde nog als eigenaar tegenover appellant kan optreden;

Overwegende dat appellant, ten derde, voorhoudt dat het karakter van de grond door de vrederechter vóór de verkoop dient bepaald;

Overwegende dat de wet van 1 februari 1963 betreffende het recht van voorkoop ten gunste van de huurders van landeigendommen heeft willen beletten dat de pachter plots zou vernemen dat het land buiten zijn weten werd verkocht, wat het geval zou zijn indien de verkoop zou mogen plaats vinden zonder dat het karakter van de grond voorafgaandelijk door de vrederechter zou zijn erkend, daar in zulk geval de pachter in de onmogelijkheid zou gesteld worden zijn recht van verkoop uit te oefenen, met het gevolg dat hij nog enkel zou beschikken over de in artikel 1778 quinques van het B.W. bedoelde verbeteringen; (Cassatie 4-11-1966 R.W. 1966-1967 k. 1332);

Overwegende dat, ter zake, geïntimeerde, waarschijnlijk voorzichtigheidshalve, het karakter van de grond heeft doen erkennen door de vrederechter vooraleer de koop tegenstelbaar is aan appellant;

Dat geïntimeerde, in het verzoekschrift tot verzoening ter kennis van de eerste rechter bracht dat hij voornemens was een koop-verkoop overeenkomst af te sluiten;

Dat hij, na het proces-verbaal van niet-verzoening, opgesteld op 3 juni 1966, gedagvaard heeft en opnieuw vermeldde dat hij voornemens was het kwestieuze perceel te verkopen er bijvoegende, weliswaar, dat de koop-verkoop overeenkomst reeds onderhands werd afgesloten;

Dat, tot nu toe, bij gebreke aan iedere notariële akte en overschrijving er van bij de hypotheekbewaarder, dergelijke onderhandse overeenkomst ontegenstelbaar is aan appellant;

Dat, in feite en in rechte, de voortzetting van de voornemens van geïntimeerde afhankelijk is van de gerechtelijke beslissing over het karakter van het huurperceel: moest de rechtbank beslissen dat het over een bouwgrond gaat, dan mag geïntimeerde zijn « voornemen » tot stand brengen en tot het verliezen van de notariële akte overgaan; moest zij integendeel, de mening toegedaan zijn dat het perceel geen bouwgrond uitmaakt, dan zou geïntimeerde er toe verplicht worden de bepalingen van artikel 1778 ter § 1 na te leven om het goed aan een derde uit de hand te kunnen verkopen;

Overwegende dat uit de bestanddelen der zaak (verzoekschrift tot oproeping in verzoening d.d. 24 mei 1966, inleidende dagvaarding) en uit de afwezigheid van om het even welke notariële akte van verkoop, men kan beslissen dat, tussen de gedingvoerende partijen, geen sprake kan zijn van het bestaan van een verkoop vóór de erkenning door de vrederechter van het karakter van het kwestieuze perceel;

dat zodus de derde opwerping van appellant als ongegrond voorkomt daar de eis tot erkenning van het karakter van de grond in feite ingesteld werd vóór de verkoop;

Overwegende, ten slotte, dat appellant beweert dat

het perceel, vooralsnog niet als bouwgrond zou kunnen worden beschouwd;

Overwegende dat de eerste rechter, ter gelegenheid van het plaatsbezoek, vastgesteld heeft dat het kwestieuze perceel grond aan de Vestingstraat ligt, welke met asfalt is bedekt; dat het aan gezegde straat een breedte van 11 meter heeft met een diepte van omtrent 150 meter en dat enige huizen in de onmiddellijke nabijheid staan;

dat hij, in het bestreden vonnis d.d. 16 december 1966, zeer oordeelkundig beslist heeft dat uit deze vaststellingen gebleken is, dat het kwestieuze perceel als bouwgrond moet beschouwd worden omdat zijn ligging aan de Vestingstraat, zijn breedte langs de straat, zijn oppervlakte, er klaar op wijzen, dat het een omzeggens ideale bouwgrond uitmaakt voor een buitenwoning,

dat het beroep als ongegrond voorkomt;

Om deze redenen:

De Rechtbank,

zetelende in graad van beroep en rechtdoende op tegenspraak,

Alle andere besluiten als ongegrond verwerpende;

Gelet op artikelen 4, 24, 37, 41 en 42 van de wet van 15 juni 1935;

Ontvangt het beroep,

Verklaart het ongegrond,

Wijst er appellant van af,

Bevestigt de bestreden vonnissen,

Verwijst appellant in de beroepskosten.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

8e Kamer. — 14 juni 1967.

Voorzitter: M. Wuyts.

Referendaris: M. Quanjard.

Advocaten: Mrs. L. Van de Vijver, H. Lange (loco), W. Koelman, W. Smets en E. Boonen.

1. Verzekeringen. — Gemengde levensverzekering. — Begrip.
2. Faillissement. — Gemengde levensverzekering. — Overlijden van de gefailleerde vóór de uitspraak van het faillissement. — Eis van de curator tot uitbetaling van het kapitaal in zijn handen. — Beding voor derde. — Geen recht van de curator.
3. Verzekeringen. — Gemengde levensverzekering. — Beding op grond van art. 30bis 3° belastingwet. — Vraag tot vernietiging van het contract en vervanging door een nieuw contract. — Interpretatie.
4. Faillissement. — Verzekering bij overlijden. — Eis van de curator tot terugbetaling van de premies. — In casu ongegrond.

1. De gemengde levensverzekering, waarbij bedongen wordt dat na verloop van een termijn bij leven een bedrag aan de verzekeringnemer wordt uitgekeerd, of dat bij overlijden voordien een bedrag aan een aangeduide begunstigde wordt uitgekeerd, is eigenlijk de samenvoeging van twee contracten met elk een risico.

2. De in een gemengde levensverzekering vervatte verzekering bij overlijden houdt een beding ten behoeve van een derde in; het beding ten behoeve van een derde is geldig als het de voorwaarde is van een beding dat men voor zichzelf maakt of van een schenking die men aan een ander doet. De stipulant is geen schuldeiser, en het beding doet enkel in

hoofde van de begunstigde een recht ontstaan. De aanduiding van de begunstigde is een strikt persoonlijk recht van de stipulant; zijn schuldeisers kunnen hem er niet toe dwingen in hun voordeel te stipuleren. De geldigheid van het beding is niet afhankelijk van de aanvaarding door de begunstigde; de aanvaarding maakt het beding onherroepbaar, moet niet formeel zijn en wordt zonder nut na het overlijden, daar de stipulant het beding niet meer kan herroepen.

Hieruit volgt dat, wanneer de stipulant binnen de bepaalde termijn overleden is, de curator van zijn faillissement dat een drietal weken later werd uitgesproken, geen recht op het kapitaal kan doen gelden, aangezien de stipulant zelf geen schuldeiser was en de begunstigden hun recht op betaling verworven hadden op de dag van het overlijden en vóór het faillissement.

3. Wanneer in de gemengde levensverzekering als begunstigde aangeduid was de echtgenote van de verzekeringnemer, bij ontstentenis zijn kinderen, bij ontstentenis zijn erfgenamen, en bedongen was dat hij in het contract geen wijziging zou aanbrengen die inbreuk zou maken op de voorwaarden van art. 30bis 3° belastingwet, moet de vraag van de stipulant om het contract waarbij zijn gewezen echtgenote begunstigd was te vernietigen, als een herroeping van het voordeel toegekend aan de gewezen echtgenote beschouwd worden; zijn vraag tot vervanging van het contract door een nieuw contract ten gunste van de vrouw met wie hij wilde trouwen, mag in casu niet als de aanduiding van een nieuwe begunstigde beschouwd worden, nu de verzekeraar de verzekeringnemer op het onwettelijke van zijn vraag heeft gewezen en de polis noch wettelijk noch contractueel in het voordeel van de tweede vrouw kon gewijzigd worden (zie nader het vonnis); het voordeel komt in casu toe aan de dochter, die haar recht uitoefent niet als erfgenaam, maar als aangeduide begunstigde.
4. Wanneer bij een gemengde levensverzekering de curator van het faillissement van de overleden verzekeringnemer de betaling van de premies vraagt in verband met de uitkering bij overlijden, moet hij bewijzen welk deel ervan betrekking heeft op het risico overlijden; in casu was dit deel zo laag dat het niet met de gelden van en ten nadele van de schuldeisers betaald was; daar de betaling ook niet geschiedde tijdens de verdachte periode en geen van de begunstigden de wettelijke echtgenote van de gefailleerde was op de dag van het overlijden of van het faillissement, is er geen geldige rechtsgrond waarop de begunstigden tot betaling van de premies zouden gehouden zijn.

Faillissement Schrijvers t./ N.V. Royale Belge e.a.

Overwegende dat de eis ertoe strekt alle verweerders te horen zeggen voor recht dat de uitkering van de verzekerde kapitalen op polissen in geval van overlijden, afgesloten door de heer Jaak Schrijvers, op eigen hoofd, bij eerste verweerster onder de nrs. 1.342.529 dd. 9-9-1955 en 1.359.143 dd. 5-7-1957 elk voor een kapitaal ingeval van overlijden van 100.000 frank te verhogen met de contractuele vergoedingen, uitsluitend toekomen aan het patrimonium van verzekerde zelf; bijgevolg eerste verweerster zich te horen veroordelen tot uitkering aan eiser q.q. van de som van 200.000 frank te verhogen met de contractuele voordelen, toegekend aan elk der polissen, bedrag te vermeerderen of te verminderen in de loop van het geding naar gelang de

retro-akten daarvan, met de vergoedende intresten vanaf 15 mei 1962, de gerechtelijke intresten; alle verweerders, zoals in rechten zal behoren te veroordelen tot de kosten; akte te horen verlenen aan eiser q.q. van zijn voorbehoud om alle andere vorderingen te stellen of rechten te doen gelden tegen eiseres, in bijzonder tot terugvordering der verzekeringspremies indien daartoe aanleiding zou bestaan;

Overwegende dat alle verweerders de gegrondheid van deze eis betwisten;

dat tweede verweerster vraagt te horen zeggen voor recht dat de verzekerde kapitalen haar alleen toekomen;

dat derde verweerster vraagt te horen zeggen voor recht dat, voor zover moest geoordeeld worden dat deze bedragen niet aan tweede verweerster toekomen, eerste verweerster bevrijdend zal betalen door storting in handen van derde verweerster;

dat vijfde verweerster zou veroordeeld worden om aan haar de verzekerde kapitalen met intresten te betalen;

Overwegende dat eerste verweerster, de verzekeraar, akte vraagt van het feit dat zij nooit geweigerd heeft de verzekerde sommen te betalen en dat zij zich bereid verklaart te betalen aan wie zal behoren; derhalve te zeggen dat zij niet gehouden is intresten te betalen of in de kosten tussen te komen;

Ten aanzien van de feiten :

Overwegende dat de feiten als volgt kunnen samengevat worden :

— 9-9-1955 : gefailleerde tekent een verzekeringsovereenkomst met eerste verweerster, polis 1.342.549, met als voorwerp 174.020 frank in eigen voordeel bij overleven of 100.000 frank in geval van overlijden vóór het verstrijken van de termijn van 15 jaar, ten voordele van zijn echtgenote, tweede verweerster of bij ontstentenis zijn kinderen, bij ontstentenis de erfgenamen; de verzekerde verbindt zich, ten einde van het voordeel van art. 30 bis 3° van de samengeoördende belastingwetten te genieten, geen wijzigingen aan het contract te brengen die een inbreuk op de voorwaarden van dit artikel zouden inhouden;

— 5-7-1967 : gefailleerde tekent een zelfde overeenkomst, polis Nr. 1.349.143;

— echtscheidingsprocedure wordt gevoerd tussen gefailleerde en tweede verweerster; de echtscheiding wordt overgeschreven op 30-10-1961;

— 19-11-1961 : aanvang van verdachte periode;

— 24-1-1961 : gefailleerde schrijft aan eerste verweerster met verzoek contract 1.359.143 dd. 12-5-1958 ten voordele van zijn wettige echtgenote, tweede verweerster, opgemaakt, te vernietigen en een ander op te maken, met vijfde verweerster die over enkele maanden zijn wettige echtgenote zou worden, als begunstigde;

— 1-12-1961 : schrijven van eerste verweerster aan gefailleerde, meldend dat geen contract met vijfde verweerster als begunstigde kon opgesteld worden, daar dit in strijd is met gezegd art. 30 bis 3° waarvoor een attest werd afgegeven;

— 15-5-1962 : overlijden van Schrijvers;

— 23-5-1962 : aanvaarding onder voorrecht van boedelbeschrijving van de nalatenschap van Schrijvers, door derde verweerster, zijn dochter;

— 5-6-1962 : faillissementsverklaring van Jaak Schrijvers;

Ten aanzien van het recht :

I. a) Overwegende dat beide verzekeringscontracten betrekking hebben op gemengde levensverzekeringen,

t.t.z. met dubbel risico, nl. : het overleven van een bepaalde termijn of het overlijden vóór het verstrijken van die termijn;

dat zulk contract in feite de samenvoeging is van twee afzonderlijke contracten met elk één risico als voorwerp, betreffende dezelfde persoon op wiens hoofd verzekerd wordt, dat enkel één globale premie wordt berekend waarin met dezelfde persoonlijke omstandigheden van deze wordt rekening gehouden en dat klaarblijkelijk de bedoeling van de verzekeringsnemer is zoveel mogelijk voordeel uit het betalen der premies te halen hetzij ten zijnen voordeel hetzij ten voordele van de aangestelde begunstigde;

b) Overwegende dat de verzekering bij overlijden, met aanstelling van één of meer begunstigten een beding ten behoeve van derden inhoudt;

dat zulk beding in het algemeen niet toegelaten is (art. 1119 B.W.), doch enkel mag voorkomen wanneer het voorwaarde is bij een beding dat men voor zichzelf doet of van een gift die men een ander doet (art. 1121);

Overwegende dat principieel (art. 1119) zulk beding zinloos is vermits hij die het stipuleert geen creancier is van de verplichting en de derde van zijn kant bij het beding geen partij is en geen recht kan doen gelden;

dat juist daarom art. 1121 de uitzondering voorziet waar de uitvoering der verplichting tegenover de derde voorwaarde is tot uitvoering van de verplichting door de contractant-debiteur die bedongen heeft;

Overwegende dat door dit bedrag een rechtstreeks recht ontstaat in hoofde van de begunstigde die zelf en alleen (t.t.z. zonder tussenkomst van wie bedongen heeft), in eigen naam uitvoering mag eisen van het ten zijnen voordele gestelde beding;

c) Overwegende dat de geldigheid van dit beding tussen contractanten totaal onafhankelijk is van de aanvaarding van het voordeel door de begunstigde;

dat zulke aanvaarding enkel voor gevolg heeft dat het beding onherroepbaar wordt zodat hij die bedongen heeft vanaf het ogenblik van de aanvaarding het voordeel van de begunstigde niet meer kan onttrekken;

dat het recht om de begunstigde aan te duiden een strikt persoonlijk recht is van hem die bedingt, en dat dit recht door niemand anders kan uitgevoerd worden; dat evenin zijn persoonlijke creanciers hem kunnen dwingen in hun voordeel te stipuleren;

d) Overwegende dat de begunstigde, ten einde van het voordeel te genieten, niet verplicht is formeel te aanvaarden; dat dit laatste enkel tot doel heeft het geding een onherroepbaar karakter te geven;

dat elke aanvaarding na overlijden van de stipulant dan ook zonder nut is gezien door dit overlijden het beding uit de aard van de toestand door de stipulant niet meer kan herroepen worden;

e) Overwegende dat uit art. 1119 en 1121 duidelijk blijkt en logisch volgt dat op geen enkel moment stipulant zelf creancier is van het bedongen voordeel;

dat hij uit het contract desbetreffend één recht put nl. aanduiding van de begunstigde en wijziging daarvan tot op het ogenblik der aanvaarding;

Overwegende dat de curator derhalve tegenover de verzekering geen enkel recht in functie van kwestieus beding in de polissen kan doen gelden;

dat gefailleerde, dus ook eiser q.q. geen creancier was van het bij overlijden verzekerde kapitaal;

dat alleen gefailleerde persoonlijk en niet eiser q.q. kon bedingen aan wie moet uitbetaald worden;

dat de begunstigten het recht op betaling volledig verworven hadden op de dag van het overlijden en vóór het faillissement;

II. a) Overwegende dat Schrijvers nooit het inzicht te kennen gegeven heeft aan de oorspronkelijk aangeduide begunstigde, tweede verweerster, het voordeel van polis Nr. 1.342.529 te onttrekken;

dat deze dame uitdrukkelijk in het contract als begunstigde aangeduid staat; dat Schrijvers in schrijven dd. 24-11-1961 aan de verzekeraar meldt dat hij haar het voordeel van polis Nr. 1.359.143 wil ontnemen, en deze wilsuitdrukking, wat het Nr. van de polis betreft ondubbelzinnig gesteld is en niet voor uitbreiding vatbaar is;

dat door niets bewezen is dat Schrijvers enige andere bedoelingen had betreffende de begunstigde, dan deze duidelijk uitgedrukte;

dat het voordeel van deze polis derhalve onbetwistbaar aan tweede verweerster toekomt en eerste verweerster slechts in hare handen bevrijdend kan betalen;

b) Overwegende dat Schrijvers in zijn brief van 24-11-1961 aan eerste verweerster vroeg :

1. contract Nr. 1.359.143 waarbij zijn gewezen echtgenote, tweede verweerster, begunstigde was, te vernietigen;

2. een nieuw contract op te stellen met als begunstigde de vijfde verweerster, die binnen enkele maanden zijn wettige echtgenote zou worden;

1° Overwegende dat de term vernietigen hier zeker niet in zijn absoluut juridische zin mag begrepen worden, daar het contract dan onbestaande zou zijn;

dat het contract één geheel vormt en Schrijvers zeker het voordeel van het verzekerde kapitaal bij overleven niet wilde verliezen, gezien het een aanpassing van pensioen betrof;

dat de door hem gevraagde vernietiging derhalve enkel kan geïnterpreteerd worden als een herroeping van het voordeel toegekend aan tweede verweerster, begunstigde, wat mogelijk was, gezien deze dit voordeel nog niet aanvaard had;

Overwegende dat wet noch rechtspraak noch doctrine enige vorm voor dergelijke herroeping voorschrijven, zodat deze rechtsgeldig is en tweede verweerster geen recht op het voordeel van deze polis kan doen gelden;

2° Overwegende dat Schrijvers vroeg een nieuw contract op te stellen met vijfde verweerster als begunstigde;

dat zulk contract nooit is opgesteld zoals blijkt uit de brief van 1-12-1961 van verzekeraar, eerste verweerster, aan Schrijvers;

dat het verzoek van Schrijvers ook niet kan geïnterpreteerd worden als een vraag tot vervanging van tweede verweerster als begunstigde door vijfde verweerster;

dat eerste verweerster, Schrijvers op de onwettelijkheid van zulke vervanging als strijdig met art. 30 bis 3° had gewezen;

dat overigens Schrijvers zich contractueel verbonden had zich hiervan te onthouden;

dat zij niet bewijst dat Schrijvers een andere polis in haar voordeel ondertekende;

Overwegende dat de tegeneis van vijfde verweerster dan ook ongegrond is;

c) Overwegende dat Schrijvers zich contractueel verbonden had de polis niet te wijzigen in strijd met art. 30 bis 3°;

dat hij wel het voordeel aan zijn vroegere echtgenote mocht onttrekken daar de kinderen, in casu derde verweerster dan het voordeel behield, wat conform is aan gezegd artikel;

dat nooit het voordeel aan deze verweerster onttrokken is zodat zij, door het overlijden van haar vader enige creancier is van dit voordeel en de som enkel aan haar geldig kan uitbetaald worden;

dat zij dit recht niet put uit haar kwaliteit van erfgenaam maar uit deze van onbetwistbaar aangeduid begunstigde;

III. Overwegende dat de curator ondergeschikt vraagt dat de begunstigten zouden veroordeeld worden om in zijne handen de tegenwaarde van de premies, zijnde 26.742 frank en 17.828 frank waarvan zij uiteindelijk het voordeel bekomen, te betalen;

a) Overwegende dat in ieder geval deze premies betrekking hebben op het dubbele risico van de gemengde verzekering;

dat hij niet bewijst welk deel daarin betrekking heeft op het risico overlijden, enige waarvan de begunstigten het voordeel hebben;

b) Overwegende dat dit deel van de jaarlijkse premie klaarblijkelijk zo laag was dat het niet met de gelden van en ten nadele van de andere creanciers betaald is;

dat zij ook niet tijdens de verdachte periode betaald zijn en dat geen der begunstigten op de dag van het overlijden of van het faillissement wettelijke echtgenote van gefailleerde was;

dat dan ook geen geldige rechtsgrond bewezen is waarop begunstigten tot betaling van deze premies zouden gehouden zijn;

Om deze redenen :

De Rechtbank maakt melding van de toepassing van art. 2 van de wet van 15 juni 1935;

Verklaart de eis ontvankelijk doch ongegrond, wijst eiser q.q. ervan af en legt de kosten ten zijnen laste begroot op 180 frank;

Verklaart de wedereis van vijfde verweerster ongegrond en wijst haar ervan af en legt de kosten van wedereis ten haren laste;

Geeft akte aan eerste verweerster dat zij steeds bereid is geweest te betalen en zegt dat zij zich rechtsgeldig zal bevrijden van hare contractuele verplichtingen door betaling voor polis Nr. 1.342.529 in handen van tweede verweerster en voor polis Nr. 1.359.143 in handen van derde verweerster van de verzekerde sommen met aankleven.

COMMISSIE VAN BEROEP Z.I.V.

2° Nederlandstalige Kamer. — 6 maart 1967.

Voorzitter : M. Van den Brulle.

Secretaris-verslaggever : M. Girardin.

Sociale verzekeringen. — Verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering. — Zware fout van de verzekerde. — Plaats nemen in een gestolen auto. — Medeplichtigheid. Aanrijding.

De verzekerde die medeplichtig is aan een autodiefstal, begaat een zware fout, wegens welke de terugbetaling van de gezondheidszorgen in verband met de verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering moet geweigerd worden, wanneer hij, plaats nemend in de gestolen auto, bij een aanrijding wordt gekwetst.

N. V. S. M. t./A.

Overwegende dat het hoger beroep van oorspronkelijk verweerder voldoet aan de voorwaarden van ontvankelijkheid gesteld bij artikel 284 van het koninklijk besluit van 4 november 1963;

Overwegende dat oorspronkelijk eiser op 27 mei 1966 bij de Klachtencommissie een beroepsschrift indiende strekkende tot het bekomen van een uitvoerbare titel voor

de terugvordering van 4.621 fr. zijnde geneeskundige verstrekkingen aan oorspronkelijke verweerder ten onrechte verleend daar de schade haar oorzaak vindt in een zware fout van de betrokkene;

Overwegende dat oorspronkelijk eiser in het inleidend beroepsschrift uiteenzet;

— dat aan oorspronkelijke verweerder geneeskundige verstrekkingen werden verleend voor een bedrag van 4.621 fr.;

— dat deze schade het gevolg is van een verkeersongeval aan oorspronkelijke verweerder overkomen op 19 december 1965;

— dat oorspronkelijke verweerder in bedoeld verkeersongeval betrokken was ingevolge een autodiefstal voor dewelke hij veroordeeld werd tot een gevangenisstraf van twee maanden en een geldboete van 26 fr.;

— dat de schade derhalve haar oorzaak vindt in een zware fout van betrokkene;

— dat deze dan ook gehouden is de verleende prestaties terug te betalen, wat nochtans geweigerd werd;

Overwegende dat oorspronkelijk eiser een expeditie van het vonnis der Correctionele Rechtbank te Brugge de dato 31 januari 1966 bij de bundel voegt, waaruit blijkt dat oorspronkelijke verweerder inderdaad tot de voormelde straf veroordeeld werd wegens diefstal van het autovoertuig; dat oorspronkelijke verweerder trouwens samen met drie andere personen, als mededader van dit wanbedrijf veroordeeld werd; dat één van deze mededaders de voerder was van het gestolen voertuig waarin oorspronkelijke verweerder eveneens plaats had genomen; dat het ongeval heeft plaats gehad tijdens het gebruik van het gestolen voertuig; dat deze mededader, daarenboven werd veroordeeld wegens onvrijwillige slagen en verwondingen aan oorspronkelijke verweerder;

Overwegende dat oorspronkelijk eiser opwerpt:

— dat er geen oorzakelijk verband bestaat tussen de diefstal van het autovoertuig en de opgelopen verwondingen;

— dat hij enkel inzittende was van de auto;

— dat de verzekeringsinstelling de terugbetaling der verleende verstrekkingen dient te vorderen tegen zijn mededader in de diefstal, die het ongeval veroorzaakte;

Overwegende dat de Klachtencommissie de zaak onderzocht op haar zitting van 8 november 1966 en overwoog:

— dat het hier een geschil betreft, bedoeld bij artikel 271, § 4 van het koninklijk besluit van 4 november 1963, aangaande een terugvordering van 4.621 fr., welke eisende partij als onrechtmatig toegekend beschouwt;

— dat deze som betrekking heeft op kosten voor geneeskundige verzorging, welke verleend werden uit hoofde van een verkeersongeval, waarvan verweerder het slachtoffer was;

— dat het bedrag van de toegekende prestaties niet betwist wordt;

— dat het ongeval zich voordeed te Loppem met een gestolen auto, waarin verweerder plaats genomen had;

— dat deze auto enkele uren voordien in Oostende gestolen was;

— dat verweerder voor deze diefstal tot een correctionele straf werd veroordeeld om als dader dit wanbedrijf te hebben uitgevoerd of aan de uitvoering rechtstreeks te hebben medegewerkt, of door enige daad tot uitvoering zodanig hulp te hebben verleend dat, zonder zijn bijstand, het wanbedrijf niet had kunnen gepleegd worden;

— dat dergelijk misdrijf een zware fout is;

— dat zonder het misdrijf, de opgelopen schade zich niet als dusdanig had voorgedaan;

— dat er derhalve een verband bestaat tussen de schade en de zware fout;

— dat verweerder het bewijs niet levert dat hij de no-

dige formaliteiten heeft vervuld om de verzekeringsinstelling toe te laten voor de rechtbank van eerste aanleg in het geding te treden ;

— dat verweerder enerzijds niet voldaan heeft aan de formaliteiten bepaald in artikel 70, § 2 en anderzijds dat de schade, voortspruit uit een door de rechthebbende gepleegde zware fout, zodat verweerder de som van 4.621 fr. aan eisende partij moet terugbetalen ;

Overwegende dat de Klachtencommissie om deze redenen het inleidend beroepschrift ontvankelijk en gegrond verklaarde en besliste dat oorspronkelijke verweerder aan oorspronkelijk eiser de som van 4.621 fr. dient terug te betalen ;

Overwegende dat oorspronkelijke verweerder in het hoger beroep aanvoert :

— dat de beslissing tot terugbetaling van de som van 4.621 fr. enkel en alleen gesteund is op de straf, uitgesproken door de Correctionele Rechtbank van Brugge, wegens medeplichtigheid inzake autodiefstal te Oostende ;

— dat de Klachtencommissie de menig is toegedaan dat de medeplichtigheid aan de autodiefstal een zware fout is welke in verband staat met de schade ;

— dat de Klachtencommissie de zware fout (handeling) welke in verband staat met het ongeval en de schade niet heeft aangetoond ;

— dat « zware fout » algemeen als volgt moet worden omschreven : « De zware fout is een handelwijze van de verzekerde, die als het ware de realisatie van het risico moest voor gevolg hebben door het feit dat door deze handeling de rol van het toeval gans of bijna gans wordt uitgesloten » ;

— dat uit deze bepaling van het risico — en correlatief van de zware fout — volgt dat de verzekerde bewust is van het risico of het ten minste dient te zijn (Hof van Beroep Brussel in een arrest van 12 juni 1959, Pas. 1960 II, 166) ;

— dat de autowagen te Oostende werd gestolen door de genaamde John Tchen, die ook geleider was van de autowagen op het ogenblik van het ongeval ;

— dat de medeplichtigheid waartoe verweerder werd veroordeeld zich beperkt heeft tot inzittende van de gestolen autowagen, zonder enige andere daadwerkelijke hulp ;

— dat verweerder als inzittende van de autowagen geen enkele daad of handelwijze heeft of kan hebben gesteld welke in oorzakelijk verband staat met het ongeval van de gestolen auto.

— dat de handeling waaruit de schade ontstaan is te wijten is alleen aan de geleider van de autowagen in kwestie ;

— dat verweerder nog ten laste gelegd wordt dat hij niet heeft voldaan aan de formaliteiten bepaald in het artikel 70, par. 2, teneinde zijn mutualiteit toe te laten voor de Rechtbank in het geding te treden ;

— dat het vonnis van de Rechtbank van Brugge dateert van 31 januari 1966 ;

— dat de Federatie van Socialistische Mutualiteiten van West-Vlaanderen slechts op drie maart 1966 — dus te laat — de terzake dienende onderrichtingen aan verweerder heeft gezonden, niettegenstaande ze van het ongeval en de omstandigheden waarin het ongeval was gebeurd, zonder verwijl, op de hoogte was gesteld ;

— dat dient gelet op de jeugdige leeftijd (16 jaar) van de verweerder en zijn gebrek aan kennis en ervaring terzake ;

— dat de Federatie van Socialistische Mutualiteiten nog steeds gerechtigd is verhaal uit te oefenen tegenover de geleider van de autowagen, dhr. Tchen ;

Overwegende dat oorspronkelijk verweerder om deze redenen de Commissie van Beroep verzoekt te beslissen dat er geen reden tot terugvordering van sommen bestaat ;

Overwegende dat de verzekeringsinstelling de som van 4.621 fr. terugvordert, zijnde de kosten van geneeskundige verstrekkingen, verleend aan oorspronkelijke verweerder ter gelegenheid van een verkeersongeval ;

Overwegende dat deze som wordt teruggevorderd ingevolge het feit dat het schadegeval voortspruit uit een door rechthebbende gepleegde zware fout ;

Overwegende dat het ongeval zich inderdaad in de volgende omstandigheden heeft voorgedaan :

— door oorspronkelijk verweerder wordt, samen met drie andere personen, een auto gestolen te Oostende ;

— deze vier personen vluchten met de gestolen wagen ;

— enkele uren later veroorzaakt een der mededaders, die de gestolen auto bestuurde, een ongeval ;

— ter gelegenheid van dit ongeval wordt oorspronkelijke verweerder gekwetst ;

— oorspronkelijke verweerder wordt, samen met de drie andere personen, als dader, wegens de diefstal veroordeeld tot een gevangenisstraf van twee maanden en een geldboete van 26 fr., en wordt verder ter beschikking van de Regering gesteld tot aan zijn meerderjarigheid ;

Overwegende dat de Klachtencommissie oordeelde dat het relaas van deze feiten zeker de zware fout uitmaakt, zoals deze voorzien is bij artikel 70, par. 3 der wet van 9 augustus 1963, dat bepaalt : « In afwijking van par. 2 wordt de toekenning van de in deze wet bedoelde prestaties ontzegd in de gevallen van schade voortspruitende uit een door de rechthebbende gepleegde zware fout » ;

Overwegende dat de Klachtencommissie terecht oordeelde dat er een oorzakelijk verband bestaat tussen het misdrijf en het schadegeval ;

Overwegende dat de Klachtencommissie het inleidend beroepschrift gegrond verklaarde op deze overwegingen alsmede op de vaststelling dat de gerechtigde niet de nodige formaliteiten heeft vervuld om de verzekeringsinstelling toe te laten voor de Rechtbank van Eerste Aanleg in het geding te treden ;

Overwegende nochtans, wat dit laatste punt betreft, dat trouwens door oorspronkelijke verweerder in hoger beroep betwist wordt, dat de verzekeringsinstelling dit middel niet heeft opgeworpen en dat de terugvordering enkel gesteund is op de zware fout van de gerechtigde ;

Overwegende dat de Klachtencommissie derhalve ten onrechte een middel heeft onderzocht dat door de partijen niet opgeworpen werd ;

Overwegende dat oorspronkelijke verweerder in het hoger beroep opwerpt dat het begrip « zware fout » dient omschreven als een handelwijze die als het ware de realisatie van het risico moest voor gevolg hebben door het feit dat door deze handeling de rol van het toeval gans of bijna gans wordt uitgesloten ; dat de dader bewust moet zijn van de verergering van het risico ;

Overwegende dat oorspronkelijke verweerder aanvoert dat het ongeval niet door hem, als inzittende van de wagen, maar door de mededader van de diefstal, die het voertuig bestuurde, veroorzaakt werd en dat hij als inzittende van de gestolen auto, geen enkele daad zou gesteld hebben welke in oorzakelijk verband staat met het ongeval ;

Overwegende dat oorspronkelijke verweerder, die samen met andere personen een auto steelt en in deze gestolen auto plaats neemt een daad stelt waarbij hij bewust moet zijn dat hij het risico op een ongeval op een onvermijdelijke wijze in een zeer belangrijke mate verhoogt ;

Overwegende dat de eisende verzekeringsinstelling derhalve in toepassing van artikel 70, par. 3 der wet van 9 augustus 1963, alsmede van artikel 97 derzelfde wet, de ten onrechte uitbetaalde verstrekkingen terugvordert ;

Gelet op artikel 51 der wet van 14 februari 1961, de artikelen 70, par. 3, 97 en 100 der wet van 9 augustus 1963

en de artikelen 257 tot 306 van het koninklijk besluit van 4 november 1963 ;

Om deze redenen :

Beslist :

dat het hoger beroep ontvankelijk doch ongegrond is ;

dat de beslissing der Klachtencommissie wordt bevestigd en dat oorspronkelijk verweerder verplicht is de som van 4.621 fr. terug te betalen aan oorspronkelijke eiser.

Tegen deze beslissing kan beroep worden ingesteld bij de Raad van State binnen zestig dagen van uitgifte der beslissing.

BALIELEVEN

BALIE VAN ANTWERPEN.

In vorige nummers hebben wij de verslagen gepubliceerd die uitgebracht werden door de commissies, aange-steld door de Raad der Orde van de Balie te Antwerpen, in verband met de problemen der beroepshervorming. Hieronder volgt het verslag van de Subcommissie die zich heeft bezig gehouden met de

HERVORMING VAN DE STAGE

Mijnheer de Stafhouder,

In uitvoering van de beslissing d.d. 16 januari 1967 van de Raad der Orde, heb ik de eer infra rapport uit te brengen over de werking der zg. derde commissie voor beroepshervormingen.

Bij haar berustte de taak de wenselijkheid en/of de noodzakelijkheid na te gaan om wijzigingen te brengen aan de stageregelen, met dien verstande dat deze eventuele veranderingen dadelijk en praktisch te realiseren zijn.

De commissie zetelde, onder het voorzitterschap van de Heer Stafhouder, op 29 april 1967.

Haar samenstelling luidde : Mrs. J. Dijk, F. Lambrechts, F. Collin, H. Lange, P. De Scheemaecker en K. Ferdinand.

Bovendien namen vermelde commissieleden actief deel aan het colloquium, op 18 februari 1967 gehouden en ingericht door de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen. Tenslotte werden alle stagiairs schriftelijk gecontacteerd om hun opvattingen terzake te laten kennen en hun suggesties te formuleren.

Van deze vergaderingen en geschriften zijn de hiernavolgende beschouwingen de samenbundeling. Enerzijds verbranden ze niet wat aanbeden werd, terwijl ze anderzijds rekening houden met de gewijzigde maatschappelijke structuren.

Wat positief betekent : respect voor de overgeleverde en blijvende beroepsdeugden en -waarden, begrip voor de gewijzigde instelling der jongeren, waarop — enigszins breed gezien — de woorden van Maurice Barrès van toepassing zijn : « celui qui n'est pas révolutionnaire à vingt ans, montre qu'il n'a pas de cœur ; celui qui est encore révolutionnaire à trente ans, montre qu'il n'a pas de tête ».

* * *

1. Onder de restrictie dat de in de eerste twee commissies besproken vraagstukken de ganse Balie aanbelangen en hare konklusies grote weerslag vermogen uit te oefenen op de toestand der stagiairs ⁽¹⁾, kunnen de bekommernissen van de jonge advocaat herleid worden tot het probleem der vergoeding van de door hem geleverde prestaties én ten voordele van de patroon én in het kader van de bijstand aan indigenten.

2. Het mag aanvaard dat de pas afgestudeerde doctor in de rechten, die om zijn inschrijving aan de Balie verzoekt, gedurende min of meer geruime tijd een last voor

de patroon is. Na het verstrijken van deze periode renderen de intellectuele investeringen en ontvangt de patroon een effectieve hulp en een daadwerkelijke steun.

Behoudens de op de beroepssolidariteit berustende zedelijke verplichting (artikel 17 van het reglement betreffende de stage), oordeelt de ervaren advocaat vrij over de opportuniteit van deze hulp. Doch bij positieve optie impliceert vermelde hulp de passende vergoeding.

Qua vorm en modaliteit bestaan twee mogelijkheden : de betaling per zaak of het maandelijks forfait.

3. De eerste zet tot werken aan en biedt het psychologisch en praktisch voordeel de stagiair beter op de toekomst voor te bereiden. Inderdaad worden alle voorwaarden der latere beroepsuitoefening gekreëerd.

Daartegen voeren voorstanders van het forfait aan, dat de patroon het rendement zou kunnen drukken. Deze weinig gefundeerde opvatting lijkt ons eerder een boomerang te zijn : minder denkbeeldig immers is het gevaar dat een verzekerd maandelijks bedrag de activiteit van de dilettante stagiair in de ongunstige zin vermag te beïnvloeden.

Het ene stelsel echter sluit het andere niet noodzakelijkerwijze uit, wel integendeel.

Het forfait kan gekoppeld aan en geïdentificeerd met een aantal prestaties en de boventallige zijn per zaak te honoreren.

4. Betrekkelijk het forfait, worden bedragen genoemd en naar voren gebracht : eerste jaar stage fr. 2.000 per maand, tweede jaar fr. 4.000, derde jaar fr. 6.000.

Deze zouden minima wezen ...

Kwestieuze op zichzelf misschien gemotiveerde aspiraties doen de vraag naar de draagbaarheid van die uitgaven — naast eventuele andere, cfr. infra — rijzen.

Zal het getal der patroons niet dalen ? Dat het iedereen vrij staat en blijft stagiairshulp of niet te zoeken, bezit als argument een geringe waarde. Op de stagiairs immers rust de verplichting een bepaalde periode bij een patroon te werken.

5. Konstruktiever is de zij het *niet eksklusieve* jongerenstrekking geen enkel middel te verwaarlozen om de advocateninkomsten te verhogen, wat uiteraard konstitutief zou wezen voor genoemde of hogere forfaits.

De inderdaad in het algemeen te geringe remuneratie der gepresteerde diensten moet ondervangen. De maatregelen daarvoor (monopolie, associatie e.d.) vallen buiten het bestek van dit rapport.

6. De rechtsbijstand der on- en/of minvermogenen is een last, welke op de ganse Balie weegt.

Meestal en te Antwerpen althans wordt hij gedragen door hen, die stage verrichten en zich zelf als onvermogen beschouwen. De praktijk wijst evenwel uit — op dit punt situeert zich een hemelsbreed verschil met de toestand van twintig jaar geleden —, dat momenteel in een groot procent der dossiers, hun toevertrouwd door het Bureau van Kosteloze Rechtsbijstand, de stagiairs taxatie bekomen: hetzij een voorafgaandelijke door het Bureau zelf, hetzij ene na de behandeling van het geding door bemiddeling van de voorzitters van het Bureau en desgevallend door de Raad der Orde.

7. In dit verband is te verwijzen naar de beslissing d.d. 7 november 1966 van de Raad der Orde betreffende het ereloon, verschuldigd aan ambtshalve optredende stagiairs voor bijstand aan militairen in krijgsgerechten (hier en in Duitsland).

De vorige regelingen (15 december 1955 en 11 januari 1965) werden uitgebreid en versoepeld, zo voor de gevallen waarin het toegelaten is erelonen te vorderen als voor de wijze van taxatie dierzelfde.

De oprichting der jeugdrechtsbanken betekende een nieuwe uitbreiding van het terrein, op hetwelk de jonge advocaat zijn activiteit kan ontplooiën, een activiteit wier omvang als tamelijk belangrijk mag aangezien en welke, gelet op de hoger aangehaalde strekking, zekere inkomsten waarborgt.

8. Met de soms en plaatselijk geopperde idee de in aanmerking komende categorieën van hulpbehoevenden te vermeerderen, valt formeel en zonder enig voorbehoud af te rekenen.

De jongeren mogen niet vergeten dat de stage in se tijdelijk is, zodat de realisatie van die opvatting gelijkstaat met een evenredige verkleining en vermindering van het normale cliëntenpotentieel. De stage duurt slechts een beperkte periode, niet-stagiair zijn een leven lang...

Weze hier aangestipt dat in sommige Balies zelfs de overtuiging veld wint dat o.m. voor de jeugdrechtsbanken niet uitsluitend stagiairs mogen aangeduid ⁽²⁾.

9. Vertrekkende van het beginsel dat het vergoeden van elke prestatie een eis van sociale rechtvaardigheid is, zo prediken sommige kringen een algehele en ingrijpende hervorming, nl. deze van de betaling door en/of de tussenkomst van de staat per zaak.

Levensbeschouwelijke overwegingen bepalen grotendeels het in te nemen of ingenomen standpunt ad hoc, pro en contra.

Bovendien staan de individualistisch ingestelde leden van de Balie uiteraard en traditioneel huiverig tegenover welkdanige tussenkomst, a fortiori tegen deze van de staat.

Financiële interventie impliceert controle en toezicht, wier evolutie moeilijk te voorzien valt: eens er mee begonnen, kent men wel het vertrek-, niet het eindpunt.

10. Denkbeeldig gevaar, aldus de voorstanders van het stelsel. De onafhankelijkheid van de advocaat immers ligt in zijn soeverein en onaantastbaar beoordelingsrecht inzake advies en procesvoering. De aldus opgevatte zelfstandigheid en de gebeurlijke statustussenkomst zouden derhalve geen onverenigbare begrippen zijn.

Ter staving wordt naar het buitenland verwezen (Duitsland, Zweden, Zwitserland) en meer bepaaldelijk naar Nederland en zijn advocatenwet. Deze funktioneert sinds geruime tijd, heeft (ogenschijnlijk) elke staatsingereentie vermeden en niet geleid — enkel vergoedingen beogende — tot het opstellen en invoeren van ereloonbarema's.

Artikel 25 der vermelde wet (de nieuwe tekst dateert

van 4 juli 1957) schrijft voor dat «toegevoegde advocaten, procureurs en gerechtsdeurwaarders voor kosteloos door hen verrichte diensten een vergoeding van staatswege voor iedere door hen behandelde zaak ontvangen». Algemene maatregelen van bestuur leggen de variërende tarieven vast voor diverse soorten zaken en zo nodig de wijze van hun begroting door de rechter. De staatskas betaalt de verworven bedragen.

11. Daardoor geïnspireerd bereidde de commissie der beroepshervormingen, opgericht in de schoot der Balie van Brussel, een als wetsvoorstel te deponeren tekst voor.

Mits toekenning van de gehele of gedeeltelijke prodeo in burgerlijke zaken en bij ambtshalve aanduiding in strafzaken, is een vergoeding per zaak verworven volgens een bij Koninklijk Besluit te bepalen barema, schommelend van fr. 300 tot fr. 3.000.

Het bestuur der Registratie is belast met de uitkering op en na voorlegging van een door de Raad der Orde geïmprimeerde staat.

Dit alles zou evenwel de proportionele belasting van de niet geheel onvermogenen niet uitsluiten, m.a.w. kan de staatsvergoeding tot een zekere grens gepaard gaan met een eigen bijdrage van de semi-behoefte rechtszoekende.

12. Verwant met de vergoedingsproblematiek zijn, cfr. infra:

- de overweging de stage als voortgezette studie te aanzien, wat voor die periode het verder bestaan der lastens der gemeenschap vallende beurzen impliceert;
- het niet verschuldigd zijn door de stagiair der bijdragen voor Balie, ziekteverzekering, pensioen e.d.;
- de verplichting voor de patroon om de stagiair te helpen bij het vestigen en inrichten van een bureau;
- het afsluiten door de patroon van auto- en ongevalverzekeringen.

* * *

13. Naast de «materialistische» interessepool gaat de aandacht ook, zij het in mindere mate, naar de professionele opleiding als dudanig.

Ze konkretiseert zich hoofdzakelijk in voorstellen tot wijziging en aanpassing van het stagerement, in dato van 12 juni 1950 uitgevaardigd door de Raad der Orde.

Benevens een zich opdringende en door de evolutie verantwoordde taalzuivering, kan het niet ontkend dat sommige artikelen voor hervorming in aanmerking komen, voornamelijk deze welke schijnbaar voorbijgestreefde en overbodig geworden verplichtingen dikteren.

Een stagiair bijvoorbeeld, die ter voldoening van zijn patroon presteert, woont uiteraard rechtszittingen bij (artikel 1, 2° en artikel 6), terwijl de wijze van rapporteren, voorzien in artikel 24), in onbruik schijnt geraakt.

Het bijwonen van minstens twaalf zittingen van het Bureau van Kosteloze Rechtsbijstand (artikel 1, 5°) wordt heftig bekampt. Terecht, volgens het advies der commissie, omdat het stelsel der twaalf-handtekeningen-vrijdag-11 uur geen pertinent bewijs levert van een regelmatige en doorgedreven activiteit, soms wel van het tegendeel, en derhalve naast het beoogde doel schiet.

14. Uiteindelijk komt het hierop neer dat het toezicht op het naleven der elementaire verplichtingen door de stagiair het best zou gebeuren door hem, die daarvoor het best geplaatst is, namelijk de patroon.

Diens jaarlijks satisfecit moet een belangrijk criterium zijn voor de toepassing van artikel 11, al. 2 en 3.

15. Niet vatbaar voor inwilliging is de weliswaar weinig geuite suggestie de duurtijd van de stage te verminderen. De regelen betreffende de stageonderbreking daaren-

tegen (artikel 7 en artikel 14) vormen een betwiste en betwistbare stof. Als gevolg van de gewijzigde maatschappelijke structuren, is het qua feitelijke vaststelling onmiskenbaar dat ons recht hoe langer hoe meer een technische inslag verwerft. De dienstenverlening van de moderne advocaat stelt in die omstandigheden een zo breed en diep mogelijke kennis voorop, wier verwerving in functie staat van en gekonditioneerd wordt door postuniversitaire studies en/of buiten de Balie te verrichten stages.

De beschikkingen van artikel 14 belemmeren wel enigszins de praktische realisatie ad hoc. Primordiaal voor het degelijk aanleren van het beroep blijven gewis de regelmatige aanwezigheid ter Balie, de leiding van de patroon en het contact met ervaren confraters.

Doch deze te behouden voorwaarden lijken in se niet onverenigbaar noch met een verlenging van de termijn van drie maanden zonder dat een stagejaar verloren gaat, noch met een herzien van momenteel niet toegelaten stages.

16. Het in Nederland gehuldigde systeem verdient in ieder geval aanbeveling.

Artikel 9, lid 1 van de zogenaamde stageverordening ⁽³⁾ bepaalt dat «de loop van de termijn van drie jaren geschorst is gedurende de tijd dat de stagiair geen patroon heeft of de praktijk niet onder toezicht van de patroon heeft uitgeoefend».

Geen sprake hier van het verlies van een jaar, enkel en alleen van een meer of minder lange schorsing van de stage.

17. Als laatste punt blijven de beroepslessen.

Krachtens artikel 8 van het stagereglement omvatten deze «onderricht in de regels en de praktijk van het beroep». De hierop geformuleerde kritiek is tamelijk algemeen: de oriëntatie van kwetstieuze lessen bezit een te gering concreet karakter.

De jonge doctor in de rechten, volkomen onwetend ⁽⁴⁾ als hij tot de Balie toetreedt, wenst snel vertrouwd te geraken met de levensechte facetten der advocatuur, de proceduriële wolfijzers en schietgeweren, de fiskaliteit e.d. In haar huidige opvatting voldoen de lessen niet aan vermeld rechtmatig verlangen.

Men ziet en zoekt de oplossing in het geven van colleges door verschillende confraters, ieder gespecialiseerd in en vertrouwd met een bepaalde tak van het recht.

In dit verband dient gewezen op de beslissing d.d. 10 oktober 1967 van de Raad der Orde van de Balie te Brussel. Bij de reeds aan de stagiairs opgelegde verplichtingen voegt ze deze van «la participation satisfaisante aux cours de technique juridique». Deze lessen vormen een cyclus, welke over twee jaren loopt, en omvatten een welomlijnd en uitgestippeld programma ⁽⁵⁾.

Besluiten.

1. Het stagereglement is te herzien en aan te passen in de zin, zoals supra aangeduid.

2. De beroepsopleiding kan verbeterd door het houden van colleges met praktische inslag.

3. De patroon moet de stagiair vergoeden voor diens prestaties. De Raad der Orde oefent daar toezicht op uit en bepaalt de minimumvergoedingen, rekening houdend met de door de stagiair (eventueel) ontvangen voordelen in natura (bijvoorbeeld bureel, sekretariaat, verzekering, en dergelijke).

4. Voor zover geen andere beschikkingen een beletsel vormen, komt het wenselijk voor de jonge advocaat tijdens de stageperiode te ontlasten van de verschillende professionele bijdragen.

5. Het huidige systeem der prodeos voldoet, te meer

daar het al of niet invoeren van een staatsvergoeding niet tot de uitsluitende bevoegdheid van de Raad der Orde behoort.

- (1) Verslag J. Mertens de Wilmars, R.W. 31-12-1967, p. 906 en vgl. over de medewerking.
- (2) In de poging om een totaal beeld te geven der mogelijke inkomstenbronnen van de stagiair mag de vervangingsdienst niet vergeten, in het jaar 1965 opgericht door de Vlaamse Conferentie.
- (3) Deze verordening werd krachtens de advocatenwet dd. 23 juni 1952 afgekondigd door het College van Afgevaardigden in zijn vergadering van 8 januari 1955 en aangepast bij besluit dd. 1 oktober 1955 van de Algemene Raad.
- (4) Zelfs voorlichting voor de keuze van de patroon wordt gevraagd.
- (5) Journal des Tribunaux, 6 januari 1968.

BOEKAANKONDIGING

J.D.M. Leliard. — *Gerechtelijke Terminologie.*

De uitgeverij «Ontwikkeling» te Antwerpen zond hieronderstaande aankondiging rond betreffende het zeer belangrijk werk van de Heer Leliard, dat binnenkort zal verschijnen.

* * *

Zoals U weet bevat het zopas in het Parlement goedgekeurde «Gerechtelijk Wetboek», belangrijke vernieuwingen op het gebied van het gehele rechtsleven. Belangrijk is ook dat er door die goedkeuring thans een officiële Nederlandse tekst bestaat van de wetgeving betreffende de rechterlijke organisatie, de burgerlijke rechtsvordering, de regeling voor de Orde van Advocaten en het beroep van gerechtsdeurwaarder.

Evenals voor de werking van het gerecht is dus het nieuwe wetboek voor de Nederlandse rechtstaal in het desbetreffende gebied van het grootste belang.

De thans gebruikte Vlaamse terminologie met betrekking tot de stof van het Gerechtelijk Wetboek is immers ontstaan uit letterlijke vertaling uit het Frans of geput uit officieuze vertalingen, en is daardoor meestal verouderd en vaak onjuist. De nieuwe officiële tekst bevat veel moderne Nederlandse termen en uitdrukkingen ook tal van nieuwe termen voor nieuwe begrippen die hun intrede hebben gedaan in ons recht (arrondissementsrechtbank, arbeidsrechtbank, beslagrechter, gerechtsbrief, enz.).

Magistraten, advocaten en andere juristen, ambtenaren, gerechtsdeurwaarders, vertalers en andere zullen verlangen die officiële termen te kennen en ze in hun geschriften aan te wenden.

Een hulp daarbij is het binnenkort bij ons verschijnende werk:

Gerechtelijke Terminologie.

Frans-Nederlandse lijst van termen en uitdrukkingen uit het Belgisch Gerechtelijk Wetboek, met Nederlands-Franse index door J.D.M. Leliard, lic. germ. filol. Adviseur-hoofd van dienst bij het Ministerie van Justitie, Secretaris van de Commissie belast met de voorbereiding van de Grondwet, de Wetboeken en de voornaamste wetten en besluiten; met een woord vooraf door de heer J.E. Krings, advocaat-genetaal bij het Hof van Cassatie, Koninklijk Commissaris voor de Gerechtelijke Hervorming.

Dit werk, waarvoor het materiaal uitsluitend geput is uit het Gerechtelijk Wetboek, is een nuttig werkinstrument en tevens een bijdrage tot de verspreiding van een betere Nederlandse rechtstaal in België. Aldus helpt het een beter begrip onder de juristen van de twee taalgebieden bevorderen.

Prijs: 125 fr. Te bestellen bij de erkende boekhandel.

Algemeen Formulierboek.

Op 24 januari 1968 is, op initiatief van het Vlaams Pleitgenootschap Brussel en de A.P.R., onder voorzitterschap van Prof. Marcel Storme een voorlopig redactiecomité samengekomen voor het opstellen van een algemeen formulierboek, dat mede door het in werking treden van het Gerechtelijk wetboek, dringend gewenst wordt.

Aan deze vergadering werd deelgenomen door Prof. Krings, koninklijk Commissaris voor de gerechtelijke hervorming, Prof. Ronse, Prof. Van Hoestenbergh, Raadsheer Janssens, Rechter Soetaert, Mrs. Hilde Pee, D. Winderickx, Frans Baert, Geert Baert en A. Puelinckx, zodat niet alleen alle Nederlandstalige rechtsfaculteiten en universitaire centra (Leuven, Gent, Brussel, Antwerpen) vertegenwoordigd waren, maar ook de magistratuur, de balie en het notariaat.

Mede in verband met het nieuwe gerechtelijk wetboek dat kortelings van kracht zal worden werd het nodig geoordeeld een algemeen formulierboek ter beschikking te stellen van alle rechtspractici. Dit formulierboek zal zo opgevat worden dat het eveneens uitgegeven wordt onder de vorm van speciale formulierboeken bestemd voor elk beroep afzonderlijk zoals een formulierboek voor notarissen, een formulierboek voor gerechtelijk recht, een formulierboek voor vennootschapsjuristen, een formulierboek voor strafrecht,...

De bedroeling is het werk van de rechtspractici vlugger en veiliger te maken en meteen de Nederlandse rechtstaal nauwkeuriger en juist te doen worden.

Het redactiecomité zal een zo ruim mogelijk beroep doen op specialisten voor elk formulier. De typografie van het boek zal zodanig zijn dat ze aan de jurist zal toelaten onmiddellijk het essentiële te onderscheiden van het bijkomstige en van de mogelijke varianten.

Het voorlopig redactiecomité besliste een toezichtcommissie van juristen en taaladviseurs op te richten, die het nazicht van de binnengekomen formulieren zou verrichten, en het secretariaat toe te vertrouwen aan Mrs. G. Baert (Gent) en M. Denys (Brussel).

Gezien het belang en de omvang van deze onderneming, worden langs deze weg belangstellenden verzocht hun medewerking te verlenen en eventuele suggesties te formuleren. Briefwisseling en suggesties in dit verband kunnen voorlopig gericht worden aan : Algemeen Formulierboek, Coupure 3, Gent.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor Notarissen : jg. 1968 - nr. 2 :

Du Faux H., Het controlerecht van de fiscus betreffende de notariële boekhouding.

Tijdschrift voor Sociaal Recht : jg. 1967 - nr. 8 :

Meert-Van de Put R., Contrats d'emploi des médecins et contrats apparentés.

Bulletin van de Europese Gemeenschappen : jg. 1968 - nr. 1 :

Het verzoek om toetreding van het Verenigd Koninkrijk tot de Gemeenschap. — De besluiten van de Raad betreffende het programma en de begroting van het onderzoek van Euraton voor 1968. — Resultaten van de handelsbesprekingen van de Kennedy-ronde. — Interne werkzaamheden van de Gemeenschap.

Nederlands Juristenblad : jg. 1968 nr. 8 :

Sipkes O.W., De Proeve en de Vrijheid van godsdienst. — Reinhold C., In memoriam. — Nederlandse Vereniging voor Rechtsvergelijking opgericht. — Elders, J.L.M., Nogmaals « Proeve en symboliek ». — Funke A.P., Onderwerpen voor het VIIIe congres der Académie Internationale de Droit Comparé. — Legel A.C., v.d. Mijne K.C., De buitengerechtelijke tarieven der Gerechtsdeurwaarders. — Lucas J.J.A., Herziening van het kerkelijk huwelijksrecht. — Colijn A.J., Smartegeld.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie : jg. 1968 - nr. 4984 :

Gouwgioksiong., De rechtsontwikkeling in Indonesia na de soevereiniteitsoverdracht (III, slot). — Kolléwijn R.D., Overzicht der Nederlandse Rechtspraak ; Internationaal Privaatrecht (VIII, slot).

Advocatenblad : jg. 1968 - nr. 2 :

Van Hasselt J.C., Rapport inzake versnelling van de civiele procedure. — Funke A.P., Opmerkingen over casuatie en hoger beroep in civiele rekestprocedures.

Sociaal Economische Wetgeving : jg. 1967 - nr. 11-12 :

Bouchez L.J., De mijnwetgeving voor het continentaal plat. — Verloren van Themaat P., Bevat artikel 30 van het E.E.G.-Verdrag slechts een non-discriminatiebeginsel t.a.v. invoerbeperkingen ? — Van Notte M.M., Concurrentiebeperking en industriële eigendom.

Journal des Tribunaux : jg. 1968 - nr. 4606 :

Forriers P., Règles de droit : Essai d'une problématique.

Revue de L'Administration et du Droit Administratif de la Belgique : jg. 1968 - nr. 2 :

Sarot J., Urbanisme.

Répertoire Fiscal : jg. 1967 - nr. 9-10 :

Lainé F., La taxation des plus-values foncières. — Loi du 15 juillet 1966 et arrêté royal du 10 octobre 1966.

Recueil Dalloz Sirey (Parijs) : jg. 1968 - nr. 7 :

Lobin Y., Nouvelles réflexions sur la procédure de la mise en état des causes après le décret du 7 décembre 1967.

Northwestern University Law Review : jg. 1967 - nr. 5 :

Dole R.R., The Emergence of Deceptive Advertising as a group tort : A Possible Consequence of the 1966 Federal Rule Amendment with Respect to Class Actions. — Stevens L., The Principle of Linguistic Equality in Judicial Proceedings and in the interpretation of Plurilingual Legal Instruments : The Régime Linguistique in the Court of Justice of the European Communities.